

Óragyártás

Háború az időiparban

A mikroelektronika rohamos fejlődése jelentősen átrendezte a világ óragyártóinak sorait. Soha nem látott küzdelem indult meg a hagyományos órákészítő nemzetek és az új „jövővények” között a minél nagyobb piaci részesedésért. A több éve tartó háborúnak a hagyományos és az elektronikus óra mellett a marketing a főszereplője.

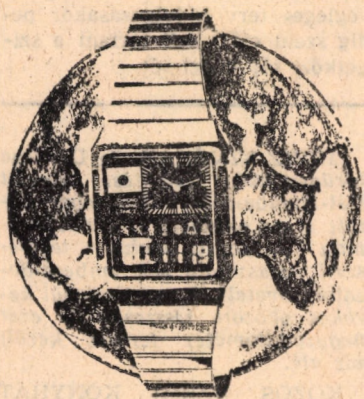
A számkijelzős kvarcórák diadalmenete a hetvenes évek elején kezdődött. Ekkor még sokan — elsősorban a svájci óraipari „nagygyűk” — úgy vélték, hogy a „digitális örület” csak múló hóbort, s az Egyesült Államokból nem is terjed át a világ más részeire. Svájc szinte nem is vett tudomást az elektronikus kihívásról, továbbra is csak a mechanikus időmérő szerkezeteket gyártotta a mintegy 600 óragyár. Az alpesi ország világszerte óraipara azonban elszámította magát, a kvarcórát azóta sem csillapul. S amikor a hibás marketingstratégia kárvalóttjai felébredtek, lényegesen megváltozott Svájc helyzete a világ óraiparban.

A világ óraipara az ötvenes évek óta egyenesen, évi 4–5 százalékkal növekszik. 1980-ban még a világon gyártott órák 70 százaléka a „Swiss made” felirattal viselte, tavaly azonban a svájci óragyárak részesedése a világteljesítésben alig haladta meg a 30 százalékot. A számok nyelvén ez annyit jelent, hogy 1980-ban a világon 320 millió órát állítottak elő, s ebből a mennyiségből a patinás svájci óraipar mintegy 98 millióval részesedett. A visszaesés megrázta a svájci óraipart, amely szinte mind a mai napig nem tudja elhinni térvészét. Az üzemek többsége a kereslet visszaesése miatt kénytelen volt dolgozni egy részének felmondani. A leghíresebb márkákat forgalmazó Svájci Óraipari Részvénytársaság (az Omega és a Tissot tulajdonosa) az elmúlt évet több mint 60 millió dollár veszteséggel zárta, s dolgozóinak csak úgy tudott bért fizetni, hogy bankhitelt vett igénybe. A másik svájci óraóriás, az ASUAG eladásai tavaly az 1974-es szintre estek vissza, jelezve, rosszul mérték fel a műszaki fejlődés és a kereslet tendenciáit.

A súlyos helyzetből való kilábalás érdekében a két svájci óraipari egyesülés tárgyalásokat kezdett egy esetleges fúzióról. De az sem kizárt, hogy a svájci bankok dobnak majd számukra mentőövet, hiszen mindkét egyesülésben ugyanazok a bankok rendelkeznek jelentős érdekeltségekkel. A svájci óraipar lassan felébred Csipekörösika-álmából, s a nagy márkák is mind nagyobb arányban gyártják az elektronikus órákat. Miután Svájc nem rendelkezik számottevő mikroelektronikai iparral, kénytelen a nem mechanikus alkatrészeket importálni, illetve azokat külföldön beszereltetni óraiba.

Japán 1980-ban nem csak az autópárhazban, hanem az óragyártásban is megszerezte a világszerepet. Ezt a teljesítményt fél évtized kemény munkájával sikerült elérni. A japán gyártók ugyanis időben felismerték a kereslet irányát, s hazai mikroelektronikai iparuk kitűnő bázisul szolgált az olcsó és igen jó minőségű digitális időmérők tömeges előállításához. A Seiko, a Casio és a többiek ma már kereseteb-

bek a világon, mint a svájci Omega, Eternák, Bulovák. A japán óraipar sikeresztoriája tehát szorosan kapcsolódik a szigetország gyors műszaki haladásához, agresszív piacpolitikájához, s nem utolsósorban versenyképes áraihoz.

Az óraipari statisztikák tanúsága szerint tavaly 120 millió időmérő hagyta el Hongkongot. Nem arról van szó, hogy a japánok árnyékában új óragyártó hatalom született, hanem inkább arról, hogy a „felkelő Nap országa” továbbra is a világ vezető óraipari hatalmát tartja meg. Hongkong ugyanis Japán óraipari gyártóinak bázisa lett, ahová légiúton szállítják az alkatrészeket, ott pedig az olcsó és megbízható munkaerő összeállítja a szerkezeteket. Újabbban a svájci óragyárak is mind gyakrabban választják a hongkongi „megoldást”, de lépéshátrányuk a japánokkal szemben itt is óriási.

A piaci részesedésért folytatott háborúban komoly veszteséget szenvedett az amerikai óraipar is. A hatvanas években az USA-ban eladott órák több mint felét a hazai Timex gyártotta, jelenlegi piaci részesedése 30 százalékos, s 1978 óta súlyos pénzügyi gondokkal küszködik. (Erdemes megjegyezni, hogy a világ negyedik legnagyobb óragyártója a Szovjetunió.)

A japánok tovább akarják növelni piaci részesedésüket, s ennek érdekében valóságos minden tudó órákat vetnek be. A karórák már „fedélzeti számítógéppel”, a fontosabb személyes dátumokra figyelmeztető szerkezettel, pulzus-számlálással, ébresztődallammal és még számtalan különlegességgel rendelkeznek. A svájciak — a digitális órák gyártása mellett — is igyekeznek új irányt venni. Tökéletesítik a mechanikus órákat, hiszen azokra a piaci felmérések szerint még Latin-Amerikában, Indiában és más piacokon növekvő kereslet mutatkozik. Ugyanakkor a híres svájci gyártó üzletpolitikájuk előterébe helyezték a módosabb vevőket: ékszerrel kombinált óraesodák, lehetővékony gyémántok és egyéb pénztárcá-nyitogató drágaságok kellek magukat a tehetősebbek számára.

A „digitális háború” frontvonalai most újra rendeződnek. Csak hogy a svájci óraipar veszteséges pozíciókból, anyagilag megreagygyanva száll ütközetbe a mindig újítani tudó japán óragyárakkal. S nem kizárt, hogy az újabb csatában Japán pozíciói tovább erősödnek, hiszen a piaci előrejelzések szerint töretlenül növekszik az igény az elektronikus órák iránt.

G. Gy.—Sz. P.

Környezetkímélő galvánüzem

Új nemesfém-galvanizáló üzem kezdte meg a termelést a Kontakta alkatrészgyárban, az elavult régi pedig megszüntették. Az elektromechanikai alkatrészek gyártásukat egyébként az elmúlt években megháromszorozták — felületvédelmét az eddiginél magasabb technológiát szintén végezhetik, ezáltal a termékek minősége is egyenletesebbé vált. Az

új technológia révén lehetőség van a nemesfémekkel való takarékoskodásra is. Jelentősen javult a környezetvédelem. Így például olyan elszívórendszert építettek ki, amely teljes mértékben eltávolítja a levegőből a ciángózt. Gondoskodtak a galvánvíz megfelelő tisztításáról is, mielőtt az a csatornahálózatba kerülne.

A piac jelbeszède

A védjegy nem csupán reklámeszköz — Hol a nemzetiszínű ellipszis?

Kedden nyílt meg a MIPEL elektronikai bemutatóval egy időben a Trade Mark nemzetközi védjegykiállítás, amelyet 1978 után másodízben rendeznek meg a Kőbányai vásárvárosban. Ennek kapcsán szólnak hazai védjegypolitikánk néhány összetevőjéről.

Egy nyugatnémet reklámpszichológiai kutatóintézet érdekes esettanulmányáról számol be Földi Katalin A reklám lélektana című könyvében. Az interjúalanyokat arról kérdezték, mi jut eszükbe az autón kívül a Mercedes emblémáról? A válasz: nyugalmat áraszt, biztosságerzetet sugall, olyan mint egy templom, vagy mint az Eiffel torony. Emellett dinamikus. A Mercedes áru, és egyben cégmárka; az egyik legáltalánosabb a maga műfajában.

Talán túlzás a Mercedesre hivatkozni, ha a hazai helyzetképet akarjuk felrajzolni. A védjegyeket, a márkát egyszerű reklámeszköznek vélik nálunk, és „elhanagolják”. Pedig, ha a márkát nem ápolják, elhal.

Vezet a gyógyszeripar

Generációk meghitt tárgyának maradni — erre csak a legkiválóbb cégek, illetve gyártók képesek. Ez az állandóan ápolásra szoruló hagyomány óriási érték — forintban, dollárban kifejezhető. — A Tungstam exportjának mai sikerében e védjegy múltja is nagy szerepet játszik. Dr. Szentpéteri Ádám, a Licencia Szabadalmi Iroda egyik vezetője szerint elsősorban a gyógyszer előállítás, a Chinoin, a Kőbányai Gyógyszerárnyag és az Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár veszik komolyan a márkák jelentőségét.

A gyógyszernél kötelező a védjegy, enélkül nem kerülhet piacra. Kötelező. Talán eme árulkodó szónak köszönhető az igyekezet. Jóllehet, aligha tudnának másképp tenni, hiszen e termékek nagy része külföldre kerül, ahol pedig védjegy nélkül lehetetlen komoly győzelmet elérni. Ezért tehát, hogy a tabletták, tiolák dobozain oly gyakori az R betű, a „registered mark” nemzetközi kifejezés rövidítése. E jó szokást folytatja a Kőbányai Gyógyszerárnyagár Fabulon termékeinél, amelyeknél a cég és árumárka, a marketing és a reklám hazánkban oly ritka egységet alkot.

Sajnos, ez korántsem mondható el termelő, szolgáltató vállalatok többségéről. Kimondhatatlan hosszú cégnevek, amelyek nem emlékeztetnek semmire, mire a végére ér az ember, már el is felejtje az elejét. Némelyek felesleges szavakat tartalmaznak: Bu-

dapesti, Fővárosi, Általános — ezek a jelzők ma már nem megkülönböztetőek. Igaztalanok volnánk, ha nem hívnánk fel a figyelmet néhány biztató jelre. A Kozmetikai és Háztartásvegyipari Vállalat nemrég Caolára változtatta a nevét.

A SZIGO oroszlánja

A Minőségi Cipőgyártól nemrég különvált a Szigetvári Cipőgyár, amely a SZIGO rövidítést, emblémának pedig egy kőlyök-oroszlán figuráját választotta. Sem a betűjel, sem az állatfigura nem asszociál a cipőre. Ez persze még nem biztos, hogy baki! A piac jelbeszède valóban sajátos: sokszor a terméktől távolos fogalmak könnyen bevesződnek tudatunkba és hozzákapcsoljuk az áruhoz. A Salamander szőről és a kis szalamandra figuráról valamikor senkinek sem a lábbeli jutott eszébe — de ma már a bennfentesebb vevőkben igen.

Pszichológiai tanulmányok egész sora foglalkozik a találó emblémák, betűk, piktogrammok helyes kiválasztásával. Tapasztalatokban nem szűkölködünk: állítólag az a legáltalánosabb cég- vagy terméknév, amely két értelmes szóból áll, például Remy Martin. A mesterségesen kitalált betűsorok, igaz hogy minden nyelven majd egyformán ejthetők ki (például Kodak), de ezeket meg kell tanulnunk, hiszen ismeretlen a szókép. A vállalatok, szövetkezetek vezető szakembereinek nem ártana gyakrabban forgatni e kézikönyveket és tanulmányozni a piac jelbeszèdejét.

A védjegykiállítás is egyfajta reklámeszköz. Letjogosultságát ma is sok hazai szakember tagadja. Ezt bizonyítja, hogy korántsem teljes a részvétel a BNV területén hétfőn nyílt Trade Mark kiállításon. Mi értelme van a védjegyeknek áru nélkül? Hiszen a két-tő szorosan hozzátartozik — vallják a kétkedők. Akik így vélekednek, mindenesetre lapozzák át a kiállítás nemzetközi névsorát. Az idén, 1978-hoz képest, kétszer annyi külföldi cég jelentkezett a Trade Mark-ra. Köztük olyanok, mint a BASF, a Montedison, a Coca-Cola, a Pepsi-Cola. A pénz sem sajnálva versenyeznek a magyar piacért és ez, valljuk be, hízogó. A védjegykiállításon való

részvételük nem elszigetelt akció, hanem része a jól átgondolt üzletpolitikának. (A Montedison például a közelmúltban bizta meg a Magyar Hirdetőt, hogy tudatossá tehesse a lehető minél több magyar üzletemberben: a Montedison a világ tíz legnagyobb vegyipari konzernje között van, és hogy olasz...)

Az utóbbi jelző is fontos! A minap vettem a Skála-Expóban egy csokoládéport. Rajta a gyártó védjegye, az árumárka és még egy harmadik, az ország védjegye: egy piros-fehér háromszög; benne ez a szó: Austria. S a kör alakú szöveg, amely az osztrák áruk minőségét hirdeti. Ez a háromszög nincs rajta minden osztrák terméken, csak amelyik kiérdemli és, amelyet exportra szánunk. Olyasféle ez mint a Danish Food felirat, amely a dán élelmiszerek dicsőségét teszi közhírré. Van már nekünk is magyar védjegyünk — sok-sok közül választották ki a legalkalmasabbat, a piros-fehérszöld ellipszist — csak éppen nem található külföldre küldött portékáinkon. Állítólag nem jutottak döntésre a gyártók és a kereskedők: kinek érdeke, hogy rajta legyen az embléma, a Made in Hungary feliratú termékeken. Ez több mint elgondolkodtató. Kapitális társadalmakban, ahol serény a konkurrens termelő és külkereskedő, sikerült megállapodni, nálunk nem. Mert „csupán” mindnyájunknak, a magyar népgazdaság lenne érdeke?!

Saját márkával

Van persze jó néhány olyan exporttermékünk is, amelyen nemhogy a Made in Hungary felirat nem szerepel, hanem nyugatnémet felirattal, címkejű borletről, vagy amerikai cipőként kerül forgalomba. Ha ezt fegyverténynek könyveljük el — sokszor indokolatlanul, akkor még csak a következő fejezet saját márkával beállni a ringbe. Sokak szerint csak azután van értelme feltüntetni a „magyar védjegyet”. Ami persze vissza is üthet, mert felelősséget követel. Csak kiváló minőségű termékeinkre szabadna rányomni.

Ma, amikor megszigorodtak a gazdasági feltételek és dekonjunktura tapasztalható a fejlett tőkés államok jelentős részében, minden egyszerű eszközt meg kell ragadni árunk eladhatósága érdekében. A védjegyet is.

Elek Lenke

HORIZONT

Tajvani—kínai együttműködés

Két vezető tajvani üzletember kereste fel Kína Fucsien tartományát, hogy a gazdasági együttműködés lehetőségeiről tárgyaljon a tartomány vezetőivel — jelentette a Kyodo japán hírügynökség. A Kyodo úgy értesült, hogy október elején tett látogatása alkalmával az egyik vállalkozó a két ország közötti közvetlen kereskedelmi kapcsolatok megteremtését sürgette.

Négyezer új műszaki megoldás

Több mint 160, úgynevezett komplex programot dolgoztak ki a Szovjetunióban, a legfontosabb műszaki-tudományos problémák megoldására — írja a Planovoj Hozajszatvo (Tervgazdaság) című folyóiratban a Szovjetunió Állami Tervbizottságának első elnökhelyettese, Jakov Rjabov. Ezek a programok intézkedések egész rendszerét irányozzák elő, a kutatástól a kutatási eredmény gyakorlati megvalósításáig, illetve a sorozatgyártásig. A komplex programokkal mintegy négyezer új műszaki megoldás, illetve technológiai folyamat megvalósítását tüzték ki, ezeknek körülbelül 60 százalékát az 1981–85-ös tervidőszakra irányozták elő.

Biztató kereskedelmi tárgyalások Thaiföldön

Aláírták a kamarai együttműködési megállapodást

Tudósítónktól. Naponta a látogatók ezrei, a szinte megállás nélkül üzleti tárgyalások tanúsítják azt a nagy érdeklődést, amely a hatmillióos Bangkok központjában október 15. óta nyitva tartó, első magyar thaiföldi kiállítást kíséri.

Természetesen a bemutatkozás sikerének jelentősége elsősorban a kereskedelmi kapcsolatok bővítésére irányuló kölcsönös, intenzív tevékenységben tükröződik.

Az első hét tapasztalatai szerint a thaiföldi gazdasági körök egyetértésével találkozik a kapcsolat fejlesztésére irányuló törekvésünk, az 1978-ban aláírt kereskedelmi megállapodás alapján, amely kölcsönösen biztosítja a legnagyobb kedvezményes elbánást. Tulajdonon azon, hogy a megnyitón Chuan Leekpai kereskedelmi miniszter is megjelent, erre a készsége utalnak azok a tárgyalások, amelyeket az ideérkezett magyar kereskedelmi delegáció folytatott az ipari, mezőgazdasági és a kereskedelmi államtitkárral, az iparszövetség elnökevel és a beruházási hivatal főtákarával, aki közölte, hogy a

jövőben magyar vállalatokat is meghívunk — főleg infrastruktúrális versenytárgyalási — ajánlatételre. A kereskedelmi minisztérium javasolta kormányközi kereskedelmi vegyes bizottság létrehozását. Ugyanakkor dr. Beck Tamás, az MKK alelnöke, a delegáció vezetője, az itteni kamarai elnökkel együttműködési megállapodást írt alá, amely közös kereskedelemfejlesztési lépéseket irányoz elő az információcsere, piackutatási és kereskedelmi delegációk küldése, vásári részvételek stb. útján.

Az október 25-én záruló kiállítással összekapcsolt, vállalati piaci munkát segítő bemutatkozás már eddig is kedvező fogadtatást váltott ki a sajtóban, beleértve a rádiót és a négy tévéadó. Ugyanakkor a lapok tudósításokat közöltek arról a sajtókonferenciáról, amelyen dr. Follinus János, a Figyelő főszerkesztő-helyettese adott tájékoztatást hazánk gazdaságáról, külkereskedelméről, a két ország közötti kereskedelmi kapcsolatok fejlesztési lehetőségeiről.

Tudományos együttműködés

A magyar–kínai műszaki-tudományos együttműködési bizottság 20. ülészakára Budapestre érkezett a kínai küldöttség, amelyet *Tao Heng-hsien* miniszterhelyettes, a bizottság kínai tagozatának elnöke vezet. Az ülészakon megtárgyalják a két ország közötti műszaki-tudományos együttműködés 1982. évi tervét, amelyek kiterjednek ipari és mezőgazdasági területekre is. A magyar küldöttséget *Gábor András* ipari miniszterhelyettes vezeti.

A Gázművek télen

Tudósítónktól.

Hogyan készülnek a Fővárosi Gázműveknél a téli hónapokra? — ezt kérdezték Nagy Miklós főmérnökötől.

— Vállalatunknál a tél kezdetét tulajdonképpen nem a naptár, hanem a mindenkori időjárás határozza meg. Ezt jelzik különben a hozzánk befutó hibabejelentések is. Így például a napi négyszáz bejelentés helyett az elmúlt héten, a hidegre fordult idő miatt, már csaknem 1800-at kaptunk a fogyasztóktól. A Gázművek egyébként minden évben szakmai továbbképzést tart szerelői részére, hogy az új dolgozók is kellő hozzáértéssel rendelkezzenek a téli időszakban történő hibák javításánál. A téli ügyeleti szolgálat — elsősorban szombaton és vasárnap — megerősített létszámmal várja az esetleges panaszbejelentéseket. Hat kirendeltségünkön gépesített egységek állnak készenlétben, hogy ha kell, a lakosság rendelkezésére álljanak, s a hiba nagyságától függően egy-két nap alatt helyreállítsák a gázszolgáltatást.

Dohányzás vagy egészség

Nem a dohányzók, hanem a dohányzás, a világszerte terjedő „dohányzási járvány” ellen hirdetett harcot az Egészségügyi Világszervezet, a Nemzetközi Rákelleni Unió és számos más nemzetközi és hazai szervezet — hangsúlyozták a szerdán befejeződött, dohányzás ellenőrzésével foglalkozó III. európai szimpozion résztvevői. Több mint 130 hazai és külföldi onkológus, szív-, tüdőgyógyász és más szakember részvételével, a Magyar Tudományos Akadémián tartott háromnapos ülésen — amint *Lapis Károly* akadémikus, a Magyar Onkológusok Társaságának elnöke elmondta — kifejtették: változatlanul az a legfontosabb feladat, hogy tájékoztassák a dohányzókat, a dohányzás károsítja az ember szervezetét.

Ügetőverseny-eredmények

1. Cuncator (3) Újbó (2) — Fagyal (7) — 20, 11, 14, 30. — Bef.: 55, 81. Hármas bef.: 640.
2. Hugó (5) — Hantás (7) — Húszas (3) — 19, 11, 12, 17. — Bef.: 45, 156.
3. Fűszál (9) — Delphinium (3) — Ali (7) — 50, 23, 21, 110. — Bef.: 217, 6721. Hármas bef.: 11 777.
4. Fakereg (6) — Adler (3) — Enni-vaio (4) — 12, 12, 18, 15. — Bef.: 51, 21.
5. Gyaur (6) — Egyetlen (9) — El-döntetlen (3) — 49, 20, 15, 14. — Bef.: 154, 103.
6. Gimpli (5) — Glossina (3) — Gardénia (6) — 21, 12, 11, 28. — Bef.: 37, 88.
7. Fanci (5) — Fránya (4) — Favice (6) — 147, 39, 19, 12. — Bef.: 1147, 622.
8. Ferkó (3) — Fórum (3) — Bojtár (5) — 28, 18, 15, 12. — Bef.: 136, 108.

Kevesebb napsütés

A várható időjárás ma estig: időnként erősebben megnövekszik a felhőzet, és főként a Dunántúlon többfelé lesz eső, zápor, egy-két helyen zivatar. A délnyugati szél újból megéled. A hőmérséklet maximumai kora délután a nyugati megyékben 15, 20 fok között, másutt kevéssel 20 fok felett alakulnak.

Hol vezessen az autópálya Győr után?

A Szigetköz védelmében

Az M1-es autópálya Győr utáni szakaszának építéséről rendezett társadalmi vitát szerdán a Győr-Sopron megyei Lébény-miklóson a Hazafias Népfront Országos Tanácsa.

Évek óta nyitott kérdés, hogy az M1-es autópálya Győrtől milyen irányban haladjon az országhatár felé. A legrövidebb út a Szigetközön át vezetne, a lakosság, a megye vezetői és a ter-

mésztervédelmi szakemberek azonban aggodnak a Szigetköz természeti értékeiért.

Az érdekeltek szerdán a lébénymiklósi tanácskaszán találkoztak, egyeztettek elképzeléseiket, és be is járták a szóban forgó területet. A vitában, amelyet *S. Hegedűs László*, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának titkára vezetett, az autópálya nyomvonaltézisének négy lehetősége került szóba. A résztvevők többsé-

ge egyetértett abban, hogy nem szolgálja a Szigetköz javát, ha átvezetnék rajta az autópályát.

A lébénymiklósi tanácskaszán és a helyszíni szemlén végül is az a kompromisszumos javaslat született, hogy az út kijelölését megelőzően további vizsgálatokra, felmérésekre van szükség. A végleges terv kidolgozásakor pedig szem előtt kell tartani a szigetközi táj védelmét.

NAGYSZABÁSÚ VETÉLKE-DŐSOROZATTAL zárult tegnap Pécsen a szocialista brigádok Munka és művelődés elnevezésű kulturális mozgalmanak idei programja. Szerdán rendezték meg az első vetélkedőt, amely témájában a Bartók-centenáriumhoz kapcsolódott. A következő hetekben az anyanyelvi kultúra, a népművészet és néprajz, a művészet és esztétika, a tudomány és technika és munkáséletmód témakörében adnak számot ismereteikről a szocialista brigádok tagjai.

ÚJ EGÉSZSÉGÜGYI INTÉZMÉNNYEL gazdagodott Hajdúböszörmény: szerdán átadták rendeltetésének az új gyógyszertárat, amely 15 ezer lakos gyógyszerellátását szolgálja, s benne egészségügyi szakkönyvtár is helyet kapott. A patika Diószegi Sámuel neves bonatikus nevét kapta, aki több éven át tanítóként dolgozott a nagy hajdúvárosban.

CENTENÁRIUMI BARTÓK-EMLEKPLAKETT. Kéri József, hazánk moszkvai nagykövetségének tanácsosa szerdán centenáriumi Bartók-emlékplakettet nyújtott át a grúz zenekultúra két kiemelkedő egyéniségének, Dzsanszug Kahidzenek, a grúz szimfonikus zenekar fő karmesterének és művészeti vezetőjének, valamint Nodar Gabunyija zeneszerzőnek és zongoristának.

TÁVTELEFONOK. Újabb lehet távhívásokat lebonyolítani a lágymányosi telefonközpont területén, miután a posta szakemberei megjavították a kedden megsérült távhívó kábelt. A Karinty Frigyes út környékén elnémtől több mint 2000 telefonállomás túlnyomó többsége is működik már. A hátralevő munkákat a hét végéig befejezik.

DÍSZELŐADÁSON mutatkozott be szerdán a Csehszlovák Szocialista Köztársaság néphadseregének hazánkban vendégszereplő művészegyüttese a Magyar Néphadsereg Művelődési Házában. A nagy sikerű esten — amelyet megtekintett Czinege Lajos hadseregtábornok, honvédelmi miniszter — a baráti ország művészei énekeltek, táncoltak, zenéltek, adtak ízelítőt hazájuk művészetéről.

GAZPROGRAM. Az Alföld három megyéjének — Bácsnak, Békésnek és Csongrádnak — szinte minden lakosát érinti a területi gázprogram sikeres megvalósulása. Propán-bután gázzal minden olyan családot ellátnak már, amely erre bejelentette az igényt.

KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSA. VAL adták át a felújított Bessenyei-emlékházat a közönségnek szerdán a Hajdú-Bihar megyei Bakonyszegen. Bessenyei György 1787-ben vásárolta azt a parasztházat, amelyben élete utolsó évét töltötte 1811-ig. Az épületben — amely a népi építészeti egyik szép emléke — 1965-ben emlékműzeumot rendeztek be, s az idén felújították.

FIMŰV-VÁLASZLEVELEZŐ-LAP. Az idén 45 ezer helyszínen végzett víz-, csatorna-, villany- és kőműves-burkoló munkát a Fővárosi Ingatlankezelő Műszaki Vállalat másfél száz dolgozója, s a munkalap egy példányán kívül válasz-levelezőlapot is hagytak a bérletlőknek. Így az elvégzett tatarozási, helyreállítási és karbantartási munkákkal kapcsolatban a lakosság közvetlenül akár elismerő, akár bíráló észrevételeket tehet.

CSÜTÖRES. Szerdán délelőtt a VI. kerületi Csengery utca és Jósika utca kereszteződésében eltörtött egy 100 milliméteres víznyomocsó. Emiatt a környező házakban, körülbelül 300–400 lakásban vízhiány keletkezett. A víz-művek szakemberei azonnal megkezdtek a hiba kijavítását.

TÍZTAGÚ SZLOVÉN KÜLDÖTTSEG látogatott Vas megyébe, Maks Rojsnak, a Szlovén Dolgozók Szocialista Szövetsége Mura-vidéki községközi tanácsa elnökének vezetésével. Szombathelyen tegnap a megyei tanács és népfővezetői tájékoztatták a delegációt nemzeti politikánk gyakorlati megvalósításáról, a Vas megyei nemzeti községek fejlődéséről.

Szfinxgyógyászok

Az egyiptomi civilizáció időtlen-séget sugárzó jelképe a szfinx súlyosan megrongálódott. A több mint négy és fétezer évet elt Khefren fáraó arcmását viselő orsz-lában testű sziklaszobor bal hátsó lábán vasárnap háromszor két méter nagyságú beomlás keletkezett

— feltehetően a talpazat alatt ösz-szegyült talajvíz kezdte ki az emlékművet.

Az egyiptomi régészek szakértői csoportja hétfőn vonult ki a helyszínrre, az első egyiptomi fáraók gízai piramisainak lábánál fekvő szoborhoz, és úgy határozott, hogy a legrövidebb időn belül megkezdik a helyreállítását.

A Ré napisten fiaként ábrázolt Khefren fáraó 57 méter hosszú, 20 méter magas monumentális emlékműve már az ókorban is több-ször felújításra szorult, a vasárnap leomlott 120 darab faragott kocka-követ több mint kétezer éve, a ró-maika idején építették bele a már akkor is „gyengélkedő” szobor testébe.

MAGYAR IRODALMI EST. Kedden Párizsban a Magyar Intézet Kiss Anna, Ördögh Szilveszter és Simonffy András, valamint a Franciaországban élő Nagy Pál és Pap Tibor részvételével irodalmi estet rendeztek. Az esthez kapcsolódóan Tandori Dezső költő, műfordító rajzából kamara-kiállítás szerveztek. Az esten jelen volt a francia irodalmi élet számos jeles képviselője.

VASÚTI SZERENCSETLENSÉG. Kedden éjszaka Hannover közelében összekötőköt egy személy- és egy tehervonat, 21 vagon kiskitott. Tizenhét személy megesbült, közülük tíz kör-házi ápolásra szorult. Az anyagi kár mintegy két és fél millió márka.

SZÁMÍTÓGÉPES VIZELOSZTÓ RENDSZERT helyeztek üzembe szerdán Veszéscsévén. A harmadikid viznyomó kis számí-tógéppel vezérik a nyomószí-vatlyukat, működtetik a tolózá-rakat, ezáltal az ingadozó fo-gyaszthatóhoz igazítják az ivóvíz-elosztást. A mikroprocesszoros berendezés automatikusan méri és regisztrálja a víznyomást és a fogyasztást.

(X) Fényképezőgépek és -tartozékok kiállítása nyílt az OFOTERT Bemutatótermében. A kiállítás október 22-ig tekinthető meg a VII. Asbóth u. 15. sz. alatt.

(X) Karate tanfolyamokat szervez lányoknak és fiúknak 14 éves kortól a Hunyadi János SE All-Style (Össz-Stílus) Sportkarate szakosztálya. Sportmúlttal rendelkezőknek intenzív csoportokat indítunk. Jelentkezés és felvilágosítás hétfőn és pénteken 18–18-ig, VIII., Baross u. 10.

Végső búcsú Huszárik Zoltántól

Családtagjai, barátai, pályatársai és tisztelői búcsúztak *Huszárik Zoltán* érdemes művésztől, Balázs Béla-díjas filmrendezőtől szerdán a Farkasréti temetőben.

A Művelődési Minisztérium, a MAFILM, a filmszakmai vállalatok és intézmények nevében *Szabó B. István* filmfőigazgató búcsúzott a művésztől, méltatva munkásságát. Amikor a világon évente ötezer mozifilm, tizezer rövidfilm és számtalan tévéfilm pályázik a művészet rangjára, akkor szigorú a rosta. A legszigorúbb válogató maga Huszárik Zoltán volt; saját szigorú mércéjének megfelelően alkotott. Sokszor hangzik el, hogy a filmművészet hordozóanyaga ijesztően múlandó. Ez általában igaz, de Huszárik Zoltán filmjei érvényesek lesznek mindaddig, amíg az ember fantáziája képes lesz együtt utazni Szindbáddal, követni Csontváry vízióit — mondotta egyebek között.

A barátok és pályatársak búcsúgondolatát *Kardos Ferenc* filmrendező tolmácsolta.

Elhunyt Posta Béláné Hoór-Tempis Erzsébet

Életének 83. évében, október 20-án elhunyt Posta Béláné Hoór-Tempis Erzsébet, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola nyugalmazott ének-tanára. A kiváló zenepedagógus több évtizeden keresztül segítette a főiskola hallgatóinak pályára jutását, s rendszeresen órákat adott az Operaház magánénekesi-nek is. Temetéséről később intézkednek.

Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, Magyar Állami Operaház

Magyar repülőgép sérülése Prágában

A MALÉV 641-es számú TU 154 típusú járata szerdán Amszterdamból Budapestre jövet, prágai menetrend szerinti leszállás után, 15 órakor a leszállópályán megsérült. A fedélzetén 81 utas tartózkodott, akik közül néhány könnyű sérülés miatt a helyszínen orvosi ellátásban részesítettek.

Az utasokért a MALÉV külön-járatot szándékozott indítani. Mivel a prágai repülőtér köd miatt ezt a gépet fogadni nem tudta, az utasok szerdán az esti órákban autóbusszal indultak el Budapestre.

Az illetékes hatóságok, a nemzetközi előírásoknak megfelelően, a vizsgálatot megkezdték.

Öt évi börtön

Néhány hetes kisiát bántalmazta

Tudósítónktól.

Brutális apát ítél el a minap a Győri Megyei Bíróság dr. *Juhász Erzsébet tanácsa*. A 21 éves *Németh Ferenc* kapuvári lakos olyan súlyosan bántalmazta néhány hetes csecsemőjét, hogy a kicsi életveszélyes sérüléseket szenvedett, s hogy nem halt bele, csak a gyors orvosi beavatkozásnak köszönhető.

A lelketlen apa tavaly augusztus 11-én részegen ment haza, és feleségétől pénzt kért újabb italt. Az asszony azonban nem adott neki, s elszaladt a szüleihez panaszra. Közben *Németh* magára maradt a nem egészen háromhónapos kisiával, Attilával, aki elkezdett sírni. A kaposat apa emiatt megverte a magatehetetlen apróságot.

A Győri Megyei Bíróság *Németh* Ferencet életveszélyes testi sértésért öt évi börtönre ítélte. Az elítélt és védője enyhítésért, az ügyész súlyosbításért jelentett be fellebbezést.

ALKOTMÁNYJOGI PERT indít a Reagan-kormány ellen amerikai társadalmi szervezetek és újságok egy csoportja, amiért az megakadályozza kubai sajtótermékek behozatalát az Egyesült Államokba — jelenti a *Progressive* című hetilap.

Egy hét a világgazdaságban

A merénylet hatásai

A nemzetközi kereskedelemben bizonyos árukat a legtöbbször csak úgy lehet eladni, ha a szállító egyidejűleg a vásárlónak hitelt is nyújt. Nem nyersanyagokról vagy fogyasztási cikkekről van szó, a fenti pénzügyi kapcsolat a nagy értékű berendezések, komplett üzemek és beruházási javak piacát jellemzi. Ilyenformán a versenynek, ami a szállítók között folyik, a szóban forgó termék minőségén, megbízhatóságán, szervizén és szállítási határidején kívül még egy eleme lehet: a kiskérő kölcsön pénzügyi feltételei. Azonos műszaki tartalom mellett ugyanis a vevő várhatóan azt az ajánlatot részesíti majd előnyben, melyet a legkedvezőbb hitelfeltételek kísérnek.

Vagyis, amelyik konstrukcióban a leghosszabb a lejárat, legalacsonyabb a kamatláb és legnagyobb az úgynevezett „kíméleti idő”. Eltérő műszaki tartalom mellett is a vevő mérlegelhet. Választhatja a műszakilag jobbat, keményebb hitelfeltételekkel, és dönthet a kevésbé korszerű mellett, melyet előnyösebb pénzügyi kondíciókkal kínálnak.

Az eladó számára, természetesen, a hitellel való versenyés lehetősége csak bizonyos határig kedvező. Számítani kell ugyanis arra, hogy a nyújtott hitel mögött, „az árnyékban”, a felvett hitel is meghúzódik, és ha a két ügylet kamatlába az első javára jelentősen eltér, úgy az az árun realizált nyereséget akár el is viheti.

A fentiek alapján érthető, hogy a fejlett tőkés országok a hetvenes évek folyamán több menetben törekedtek arra, hogy export-hitelnyújtási politikájukat egyszerűsítsék, a hitel- és kamatversenget kiküszöböljék. (Ennek gazdasági mozgatórugói ismertek. Azzal azonban, hogy a fejlett tőkés országok a fejlődő országoknak nyújtandó hiteleik minimális kamatlábát meghatározták, voltaképpen a fejlődő országok üzleti lehetőségeit csökkentették, és így ezen utóbbi országcsoporthoz az OECD lényegében „kamatkartellként” viselkedett.) Az első ilyen megállapodás 1976-ban született, felülvizsgálatára 1978-ban került sor. 1978 óta azonban a pénzügyi kamatlábak jelentősen megemelkedtek, és így az OECD-tagországok között a megállapodás módosítására tárgyalások kezdődtek.

Az újabb fordulóra az Egyesült Államok delegációja rukkolt ki a legélesebb állásponttal. Álláspontja szerint az exporthitelek kamatainak korábban meghatározott minimumát jelentős mértékben fel kellett volna emelni, hivatkozással a jelenlegi igen ma-

gas pénzügyi kamatszínvonalra. A többség által támogatott álláspont azonban a tengerentúli véleménynél alacsonyabb, 2,5 százalékpontos növelést tartott csak indokoltnak. A japán küldöttség azonban még ezt is sokallotta, kereskedelmi pozíciói érdekében és a honi alacsonyabb kamatszint alapján.

Végül fokon a hírügynökségi jelentések szerint a többségi javaslat körül kialakulóban van a kompromisszum. A tervezet szerint a kedvezményezett fejlődő országokat gazdasági fejlettségük szintje szerint három csoportba osztanák, míg a nyújtott hiteleknek öt év alatti, illetve azt meghaladó futamidő-kategóriákat alakítanának ki. A fejlődő országok középcsoportja számára így öt évig terjedő futamidővel a hitelek minimális kamatlába 10,5 százalékos lenne. (Szegényebbeknél ugyanebben a hitelkategóriában a minimális kamattal 0,5 százalékponttal alacsonyabb, az előcsoportban pedig ugyanilyen mértékben magasabb.)

Szakértői körökben nyilvánvalóan érdeklődés kísérte az ENSZ szakosított szervezetének, a FAO-nak legutolsó előrejelzését az 1981-82-es mezőgazdasági év gabonaterméséről. A világszervezet véleménye szerint a vizsgált időszakban a világon 1,5-1,54 milliárd tonna gabonát fognak betakarítani, ami kis mértékben még az 1978-79-es év rekordtermését is meg fogja haladni. A növekmény döntően az Egyesült Államokból származik. A megnövekedett kárelőrelátás következtében egyébként a FAO a termék világgazdaságában is csúcspontokra számít.

A héten egyébként a Szadat elleni merénylet hírére a valuta- és értéktözsdek meglehetősen hevesen reagáltak. Az arany ára rövid idő alatt unciánként 20 dollárral emelkedett, a New York-i tőzsde mutatója, a Dow Jones-index hirtelen több pontot esett. A valuták közül a nyugat-európaiak árfolyama általában esett, a dollár pedig megerősödött. Ez utóbbi jelenség azonban csak egy napig tartott. A következő 24 órában az amerikai valuta pozícióját már az USA gazdaságának perspektívái határozták meg, a csökkenő kamatszint miatt a jegyzés esett. Nem vesztettek viszont népszerűségükből az olajvállalatok részvényei, és áremelkedés mutatkozott a rotterdami „szabad” olajpiacon is. A vásárlók ugyanis minden biznnyal arra gondoltak, hogy a Közel-Keleten a merénylet kapcsán esetleg ismét az ellátást korlátozó politikai helyzet alakulhat ki.

Gonda György—Szentgáli Péter

Bojlernyomozóban

A hibaranglista élén — Alkatrészhány és javítási gondok

Gyors felmérést végeztem. Arra voltam kíváncsi, hogy a lakásfelszerelési tárgyak közül mi hibásodik meg a leggyakrabban. A ranglista élére a Hévíz gázbojler került. Gyakori panasz, hogy csöpög a víz, zörög a készülék, a láng a csap elzárásakor is tovább lobog.

Legnagyobb megdöbbenésemre, amikor felkerestem a gyártó céget — a Fegyver és Gázkészülékek Gyárát (FÉG) —, s elmondtam a tapasztalataimat, semmi meglepetést nem okoztam. Tudják, hogy a gázbojlernek rossz az. Sőt, Komoróczy György, kereskedelmi fősztályvezető készségesen el is magyarázta az okokat.

Korszerűtlen, de olcsó

— A készülék érzékeny pontja a bimetal és a tömszelence. A bimetal megakadályozza a gázömlést, ugyanis ha nem kap meleget, kikapcsol. A másik automatikus darab a tömszelence. Ha ez beragad — mert rozsdás vagy poros —, akkor hiába zárják el a csapot, a láng tovább lobog, s könnyen szétolvadhat a kazán. De a bimetalra sem lehet teljesen számítani: ha az anyag elfrad, már nem látja el a biztonsági funkcióját.

— Ha ennnyire megbízhatatlan a készülék, miért gyártják?

— Ha rajtunk múlna, már leállnánk. A Hévíz gázbojler korszerűtlen — ezért vonta be márciusban a gyártási engedélyünket az Országos Energiafelügyelet. Végül is decemberig meghosszabbították a jogosítványunkat. A kereskedelem azonban továbbra is ragaszkodik ehhez a típushoz — érthető, hiszen körülbelül tízezer forinttal olcsóbb, mint az új termékünk: a Super Hévíz —, ezért további egyéves halasztást kaptunk. Jövőre fele-fele arányban termeljük az elavultat és a korszerűt.

— Mi a garancia arra, hogy az új készülékekkel nem lesznek hasonló problémák?

— A hibaforrásokat megszüntettük. A Super Hévízben — amit januártól már árusítanak — nincs bimetal, itt piezoelektromos gyújtás van, ez abszolút megbízható, s időtálló. A tömszelencét tőkés importanyagból készítjük. Laboratóriumi méréseink megnyugtatók: a 400 ezredik próba után is kifogástalan maradt.

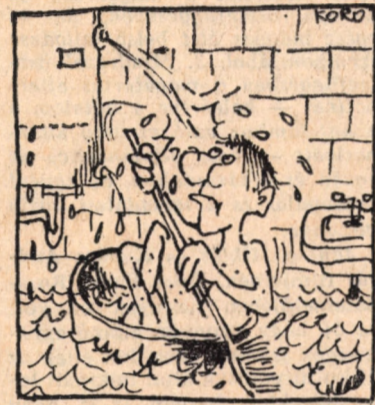
— A régi, tíz-húsz éves henger alakú gázbojlernek többsége még ma is jó. Miért?

— Az úgynevezett AG-10 típus teljesen mechanikus szerkezet, nincs benne se bimetal, se tömszelence. Nincs, ami meghibásodjon. Csupán egy kar elmozdításától függ, hogy beáramlik a gáz, vagy nem. Elég feledékenynek lenni, s felrobban a lakás. Elnyúlhatatlan, de nem biztonságos.

Legszívesebben elfelejtjenék, hogy valaha volt ilyen készülékünk. Ugyanis még ma is ostromolnak minket pótalkatrésztért. Pedig az utolsó szériát 1967-ben gyártottuk...

— Ez úgy hangzik, mintha szíveséget tennének. Pedig a gyártó kötelessége az alkatrészek biztosítása is...

— De csak nyolc évig! Viszont a Fővárosi Gázművek több ezer készüléket bérbeadott, s mint tulajdonos, még ma is köteles javíttatni. Arra nincs pénze, hogy mindet újra kicserélje, inkább a régieket felújítja. Ellentételek az

érdekeink, a jogszabályok szerint évek óta abba hagyhatnánk a szállítást... Nincs rá kapacitásunk, a kazánokat kooperációban gyártatjuk, de előbb-utóbb ezzel is felhagyunk. Még akkor is, ha így újabb „ellenséget” — hangzik a megszokott válasz. Például az IKV-t.

Kettős szorításban

A Fővárosi Gázművek kettős szorításban kínlódik. A monopóliumhelyzetben levő FÉG birtokon belül van, a jogszabályok is mellette szólnak. A Gázművek viszont képtelen rendbentartani a bérbe adott AG-10 típusú bojlerait. Kis javítóműhelyük megfeneklett: se ember, se anyag. Amit kiskérnek a gyártótól, az kevés. Jobb híján a leszerelt készülékekből is szereznek alkatrészt, s kooperációs partner után kutatnak. Ha minden kötél szakad, Hévíz vesznek. Feltéve, ha kapnak. Ugyanis hiánycikk. Ráadásul mindhárom típusnál más és más a gáz-víz csatlakozás, a szerelés fal- és csőbontással jár.

De térjünk vissza a legújabb típusra. Úgy tűnik, a vásárlással nem érdemes túlságosan sietni, mert a FÉG vevőszolgálat szerint jelenleg nem kapható Super Hévíz. Hogy mikorra várható? Tessék érdeklődni! — hangzik a megszokott válasz. Mellesleg az elavult Hévíz sincs. Gyarmati János, a Vasért fősztályvezetője:

— Évek óta hiány van a vízmelegítőkből. Ebben az évben

16 500 darab tizenkét literes bojleret rendeltünk a FÉG-től, de csak 14 ezret kapunk. Jövőre 18 ezer darabot kértünk, kétezerrel kevesebbet vállaltak. Importtal próbálkozunk, de egyelőre sikertelenül...

Akkor tehát marad a javítás. Am ez sem felhőtlen. Általában sikerül, ha éppen nem tömszelencére van szükség. Ilyenkor ugyanis a Fővárosi Javító Szerelő Vállalat (JAVSZER) türelmre int... Raktárunkban a Super Hévízhez egyáltalán nincs pótalkatrész, a többihez is kevés, s azt sem kapják ütemesen.

Tény: a FÉG adatai mást is tükröznek. Például tavaly 56 millió forintért rendeltek tőlük alkatrészt, de a gyár csak 40 millió forint értékűt készített el. Vagyis majdnem egyharmadával kevesebbet adott. Ha ez valós, s nem felnagyított az igény, akkor az idén ennnyivel többet kellett volna kérni. De nem így történt. Kilenc millió forinttal kevesebbet rendeltek. Miért? Az ideji kimutatásból az olvasható ki, hogy szinte darabra megegyezik a kért és a leszállított alkatrész mennyisége...

A „játzsma” vége

Akárhogy osztjuk a lapot, ebben a játszmában mindenféleképpen a vevő veszít. De mintha a gyártó is felismerte volna; a helyzet tarthatatlan, neki is lépnie kell. A Révész utcában — ahol a márkaszerviz van — kialakított egy modern oktatási központot. A szerelők itt nemcsak elméleti, hanem gyakorlati képzést is kapnak. A „tanuló-készülékeket” mesterségesen elrontják, az összes típus hibát előállítják. Az oktatás végeztével jól képzett szakemberek lesznek. S ez nem kevés. Hiszen gyakran szakszerületlenül javítják ezeket az érzékeny készülékeket. Nem ritka, hogy szívesebben választják az egyszerűbb — és drágább — megoldást, inkább egy egész elemet cserélnék. Persze, a szétzerelés időigényes, míg az új egység beszerelése csak percek kérdése... Valószínűleg ez is meghúzódná a nagy alkatrészigény hátterében! Éppen ezért a FÉG egy országos központi raktár létrehozásán töri a fejét. Számítógép segítségével figyelnek, hol van olyan elfekvő készlet, amire másutt éppen szükség van.

A kezdeményezés jónak ígérkzik, a megvalósítás azonban még hátra van. Várjuk ki a végét... Az viszont megengedhetetlen, hogy a gázbojlernek nem működjenek jól, csupán azért, mert valamelyik alkatrész „átmentileg” nem kapható. És az sem ártana, ha az „agyondicsért” Super Hévízből elegendő kerülne az üzletekbe.

Cseszák György

A KOPINT jelenti

Emelkedtek a gabonaárak

Továbbra is igen lanyhának mondható a szinesfémek piaci helyzete. Általában csökkenő tendenciákkal találkozhatunk a legtöbb fém jegyzését vizsgálva. A réz, az ón, a nikkel, a higany jegyzése inkább tartottnak minősíthető, míg az ólom, horgany, alumínium, a bizmut és a kobalt értékvesztése 2-5 százalékkal körül alakult. Az alumíniumhulladék kivételével, erőteljesen gyengült a többi (így az ólom- és a vashulladék) fémhulladék is.

A nyersgumi kereslete továbbra is gyenge, ezt jelzi a 4 százalékos árvesztés is. A gyapjúárak is süllyedtek 1-2 százalékkal, a gyapot ellenben 3 százalékkal drágult. Az amerikai ökörbőrárak ismét estek 3 százalékkal, míg a tehénbőrre 2 százalékkal magasabb árszínvonalon mozog.

Chicagóban emelkedtek a főbb gabonaárak (búza, kukorica, zab). A zab, árpa, lenmag világgazdasági pozíciója szilárdult meg a legjobban (4-5 százalékkal). Az idei jó cukorrépa-termés következményei a tőzsdéken már hosszabb ideje hatnak: New Yorkban 3 százalékkal, Londonban 6-8 százalékkal értékeltelenedtek a cukorrépa-nyerkek. A kávéárak mindkettő fontos tőzsdén (New York, London) egységesen 2 százalékkal emelkedtek. A múlt hónapban feltornászott kakaó-jegyzések most ismét igen jelentős mértékben, 10 százalékkal leestek, 2000 dolláros tonnánkénti ár alá. A rizsárak tartottak. A feketebors ára szintén tartott, a fehérborsé 2 százalékkal magasabban jegyzett.

Drágult a benzin Jugoszláviában

Jugoszláviában szombaton átlagosan 9,1 százalékkal emelték a benzin és a fűtőolaj árát. A 98-as oktánszámú benzin ezentúl literenként 29,5 dinárba, a normálbenzin 26,5 dinárba, a dízelolaj pedig 23 dinárba kerül. A könnyű fűtőolaj ára 14,4 dinárra emelkedett. Az áremelést egyebek között az indokolta, hogy romlott a dinár árfolyama a dollárhoz képest. Változatlan árák mellett a jugoszláv olajfinomítók vesztesége az idén elérte volna a 20 milliárd dinárt. Legutóbb januárban emelték a benzinárakat Jugoszláviában, akkor 24 százalékkal.

Nem emelik a kőolajárakat

A kőolaj-exportáló országok szervezete jövőre nem emeli a kőolajárakat, hogy lehetővé tegye a világgazdaságnak a recesszióból való kilábalást — ennek a véleménynek adott hangot manilai sajtóértekezletén Subroto indonéz bányá- és energiaügyi miniszter, az OPEC elnöke. Ha az

HORIZONT

árbefagyasztás megvalósul, a kőolaj ára reálértékben — a világinfláció függvényében — csökkenni fog. Subroto szerint az olaj ára már az idén mintegy 10 százalékkal esett vissza az infláció következtében.

Rekordtermés Amerikában

Csaknem valamennyi fontosabb mezőgazdasági termékből rekordtermést várnak az Egyesült Államokban az idei aratási évben. Úgy tűnik, minden idők legjobb termését takarítják be kukoricából, búzából és rizsből, kiemelkedően jó lesz a szójatermés, és 28 év óta a legnagyobb mennyiséget takarítják be gyapotból is. A magas természetes erőkvetkeztében zuhannak az amerikai mezőgazdasági árak. A kormány felmérése szerint 48 év óta nem kaptak olyan alacsony árakat termékeikért az amerikai farmerek, mint az elmúlt hónapban.

Világbankhitel Indonéziának

A Világbank 85 millió dollár hitelt nyújt Indonéziának, új útvonalak építésére és a régi úthálózat korszerűsítésére. A hitelnyújtás időtartama 20 év, 10,5 százalékos kamattal, és öt év türelmi idővel. Indonézia az idén 673 millió dollárt kapott a Világbanktól, 7 fejlesztési terv finanszírozására.

Békejavaslat a „borháborúra”

Az Európai Közösségek Bizottsága a Franciaország és Olaszország között mintegy két hónapja tartó „borháború” lezárását célzó békejavaslatot terjesztett elő. Mint ismeretes, a mind jobban elmérgesedő vita kiváltotta a francia piacra áramló, nagy mennyiségű, a franciánál gyengébb minőségű, de olcsóbb olasz bor. A bizottság által most előterjesztett békejavaslat értelmében a gyengébb minőségű bort ipari alkohol készítése céljából — a bor piaci árának 80-90 százalékaért — felvásárolnák a termelőkötől.

Három reformkor századunkban

Szellemi életünk fejlődésének tendenciái

Válság és megújulás. Gazdagság, társadalom és politika Magyarországon. A Magyar Szocialista Munkáspárt 25 éve című tudományos konferencián elhangzott előadás rövidített szövege.

A 20. század szellemi életének fejlődését Magyarországon a fellendülések, erjedések, nekifutások három korszaka — jó magyar történelmi kategóriát használva — három reformkor határolja. Az első a századelő, a forradalmakig; ezt még Horváth Zoltán nevezte második reformkornak. A második a harmincas években kezdődött és átvezetett a felszabadulás utáni nagy demokratikus-forradalmi mozgásba. A harmadik a hatvanas évek közepétől a hetvenes évek közepéig, egyes következményeiben mindmáig tart.

Mindhárom történelmi korszak esetében kettős történelmi feladatról esik szó, amely kettőből ugyan egy is elég, de amelyeket nekünk már szükség szerint együtt kell megvalósítani. Az egyik, hogyha előre akarunk lépni, vagy ha egyszerűen lábunk akarunk maradni, át kell törnünk a több évszázados elmaradottság falait. A másik, hogy ezt olyan korban kell megtenni, amikor a polgári haladás klasszikus útján előtűnik haladó országok már ennek az útnak az ellentmondásait is érzékelték, amikor tehát egyre parancsolóbb erővel merül fel a másik, a nem polgári út lehetősége és szükségessége. E lehetőség jegyében történt az, hogy a századforduló után szinte valamennyi kelet-, közép-európai ország szellemi élete nemcsak egyszerűen megélni, hanem éppen a leg-haladóbb, legmodernebb eszmék jegyében élénkült meg, s végül a földtekének ezen a részén győzött először tartósan a szocializmus.

Nem kisebb azonban a helyzetből következő veszély sem: a szellemi erők szétforgácsolódása. Nem pusztán a haladás és a konzervatív eszmék mérkőzéséről van szó. A megkésett országokra az jellemző, hogy magát a haladás táborát szakítják szét ellentmondások. (Bármily ellenvéleménybe ütközik, én úgy látom, hogy ennek a belső ellentmondásnak a lényege azonos azzal, amit mi, nem a legjobb szavakkal, urbánus-népi ellentétnek szoktunk nevezni.) Barry Supple a következőképpen fejezi ki az ipari fejlődés múlt századi alakulásáról írt tanulmányában (melyre Berend T. Iván és Ránki György is nagymértékben építenek idevonatkozó munkáikban): a felzárkózás ideológiája két eszme, az industrializmus és a (nem pejoratív értelemben használt) nacionalizmus összekapcsolásán alapul. Vagyis pontosan arról van szó, aminek fonákjáról történetírásunk hagyományosan annyit beszélt: a polgári haladás (industrializmus) és a nemzeti eszme (nacionalizmus) ellentmondásos viszonyáról. Kultúránk legnagyobb teljesítményei arról nevezetesebbek, hogy kiléptek ebből az ördögi körből, föléje emelkedtek, anélkül, hogy megtámadták volna. Bartók, Kodály, Ady, József Attila a szintézis magatartásával léptek ki a „magyar ugar” provinciálisizmusából.

*

Nem kevésbé fontos a helyzet különbözősége sem, ami a fellendülés három korszakát egymástól elválasztja. Az első forradalom még csak néhány hónapig tartott, az 1945 utáni nagy demokratikus fellendülés évekig. Az első veregetést szenvedett, a második a folyamat belső erők által is kiteremtelt formalizmusba fulladt. Ebben az értelemben mindkettőtől különbözik a harmadik reformkor, a hatvanas évek. A társadalmi feszültségek kirobbanása után voltunk, a cél pedig nem a forradalom kivívása, hanem meg-

valósítása, az elkövetett hibák kijavítása, egy járható út fellelése és kitapasása.

Amikor benne voltunk, talán nem érzékeltük, mennyire ugyanarról a folyamatról van szó a legkülönböztetebb tudományos és művészeti ágazatokban. Most egyre plasztikusabban domborodnak ki az azonos vonások, amelyek a korszak egész szellemi életét meghatározzák. Ezek a mozgás csomópontjait alkotó problémakörök — véleményem szerint — a következők: 1. A válság és a forradalom, a válság és eszményeink, terveink, a jövőről és a szocializmusról alkotott elképzeléseink viszonya. 2. A centrum és a periféria nemcsak a magyarság és Európa összefüggésében, de az egész magyar élet belső fejlődése szempontjából. 3. Mindezzel összefüggésben a magatartás alternatívái — beleértve a hatalom s a hatalomhoz való viszony alternatíváit —, azaz általánosságban az egyén és a társadalom, az egyéni boldogulás és a társadalmi közös viszonya.

Jancsó Miklós és Kovács András filmjeiben, Fejes Endre Rozsdametűjében nemcsak az volt az új, hogy szuverén alkotó egyéniségek jelentek meg, kik éltek az új kultúrpolitika által felkínált lehetőségekkel, hanem az is, hogy pontosan a felsorolt problémákat fogalmazták meg személyiségük indulataival és szemléletével átszöve. A folyamat voltaképpen Nagy László és Juhász Ferenc lírai megújulásával kezdődött, hozzájuk csatlakoztak Sarkadi Imre és Sánta Ferenc prózai művei, Örkény Tótkéja, Mányi Iván újra felfedezett novellista művészete csakúgy, mint Csurka Ki lesz a bánya, Gyurkó Szerelmem Elektrája, Illyés Kegyence, Különce, Testvéreik, Hernádi első regényei és első színdarabjai, vagy mint — említjük itt, mert szerves része a magyar irodalmi fejlődésnek — Sütő András munkássága, Kertész Akos Makrája csakúgy, mint Kósa, Sára, Szabó István, majd nyomukban következő filmrendezők munkássága. Valamennyien a magatartásformák ábrázolására vállalkoznak, a dialektikus és konfliktusos ábrázolásra. Nem tűnt el a cselekmény, de a magatartás rendszeréből a magatartás nőtt meghatározó erővé, a cselekmény ennek kifejezésére szolgál. A képzőművészetben a logikus rend s az ezerarcú válság viszonyának problémáját találjuk az alföldiek és a szentendreiak, a népi realitások s az avangardisták munkásságában. Természetesen csak a csúcsokról van szó, közben hatottak a konzervatív erők, a neoklasszicista hagyományba vagy szentimentálisba fogódzkodva, sokszor még támogatást is nyerve az 50-es évek szűkkörű „szocreal” felfogásában (másképp megjelent az ámodernség is, de ez a főfolyamatokat tekintve lényegtelen.)

Akik nem értették a művészetek fejlődésének logikáját, akik beleragadtak az ötvenes évek kultúrpolitikájának egyoldalúságába, a külső témára való orientációba, azok a művészetek ilyen irányú fejlődésében könnyen láttak valamiféle avangardista lázadást kultúrpolitikánkkal szemben.

*

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1968-as művelődéspolitikai irányelveiben megfogalmazott, s azóta is hűségesen képviselt — legalábbis ami művelődéspolitikánkban is a csúcsait illeti, mivel az elvek igazi dialektikáját az apparátus jó része akkor sem és azóta sem tudta egészen megérteni — politikai légkörében nőtt fel, izmosodott meg a hatvanas évek adekvát művészete. Termékeny

együttműködés bontakozott ki a művelődéspolitikai vezetés a művészeti gyakorlat között. A hatvanas és hetvenes évek felvirágzása, az új magyar realista és szocialista művészet kibontakozása ennek eredménye és terméke. És hiba volna, ha ezeket a tendenciákat csak a művészeti életben találnánk meg. Ugyanez a három problémakör jelentkezik a különböző tudományágak belső fejlődésében is.

A szociológia hatvanas évekbeli újraéledésében például olyan törekvések vitték a vezető szerepet, amelyek ugyanezeknek a problémáknak felrészára irányultak. Gondoljunk Kulcsár Kálmának a társadalmi struktúra változásait elemző tanulmányaira, Szalai Sándor időmérleg vizsgálataira, a Szociológiai Intézet komplex és elemző kutatásaira, a KSH demográfiai és statisztikai felméréseire. Huszár Tibornak az erkölcs és a társadalom összefüggéseiből kiinduló vizsgálódásaira. Mindezek arra irányultak, hogy a társadalmi fejlődés valóságos, nem idealizált képét mutassák fel, beleértve elmaradottságunk okait, és jellemzőit, a létrejött fejlődés valóságát elemzését. De folytathatnánk más tudományágak példái-nak sorolását, azonban száz szónak is egy a vége: a hatvanas évek közepétől olyan nagyerejű reformgondolkodás bontakozott ki szellemi és kulturális életünkben, amelyet méltán nevezhetünk reformkornak, amelynek keretében a különböző törekvések olyan nagyvonalú egysége bontakozott ki, amely valóban a társadalmi fejlődés által felvetett főproblémákra irányult.

*

Mindeközben a magyar művelődéspolitika, amely eközben még sok támadásban is részesült, a társadalmi-politikai irányítói mechanizmus egyik leghatékonyabb elemének bizonyult. Hogy van akkor, hogy ez a minden szempontból reményteljes fejlődés mégis megtorpant (ha nem is állt le teljesen)? Miért bukkantak elő a partikuláris ellentmondások, s egymást lekötve létrehozták az egész kulturális közállapotunkat olyannyira jellemző patthelyeztet?

Az okokat keresve könnyű lenne hivatkoznunk gazdasági nehézségeinkre. Fontosabbak azonban a belső okok. A gazdasági mechanizmus reformját nem követte hasonló mélységben a társadalmi mechanizmus reformja. Mivel-hogy nem volt igazi tét, a gondolkodás útjai mintegy beszűkültek, a „szelárnyék”-ban az erők elosztása megmerevedett, s az energiák befelé fordultak. Az új szintézis még gyöngye szövete minduntalan felfeslett, s alóla a régi és az új ellentmondások bukkantak elő. Úgy vélem, határozottabban és gyökeresebben kell levonnunk az eddigi út tanulságait, ki kell dolgoznunk a fejlődés szervezőegységének követelményrendszerét. (Az elmaradott országok helyzetét többnyire éppen a szervezőegység jellemzi, gyakorta a hagyományos szervezőegységet újjal cseréltük fel.) A másik új pont: a nép, a nemzet és a szocializmus eszméinek minden eddiginél átgondoltabb, teljesebb és határozottabb összekapcsolása. A társadalmi reformok kibontakozása iránti készség felülről s alulról egyaránt növekszik; a párt vezető szerepével s a tömegek azonosuló aktivitásával.

Századunk harmadik szellemi reformkora nem maradhat pusztán epizód kulturális fejlődésünkben. A lehetőség, a feltételek adottak, rajtunk is múlik, mi valósul meg belőle.

VITÁNYI IVÁN

A Hamlet Győrben

Agyrémségek

A méltó jelzők már foglaltak. Most sajnálom, hogy nemrégiben azt írtam egy előadásról: kultúrbotrány. Mert bár az volt, kétségkívül, de hát akkor hogyan határozható meg ez a győri Hamlet?

Sehogy. És nemcsak azért, mert a kritikus már nem képes a negatív tartományban tovább terjeszteni értékskáláját; — ezt a Bódy-Bachman-Szikora fémjelzte produkciót azért nem lehet megítélni, mert még az elmarasztaló igyekezet is óhatatlanul valamennyire aposztrofálná azt, ami semmilyen.

Voltaképp ez a kétségbejítő. Hiszen bármiféle, mégoly szélsőségesen kísérleti, soha nem látottan avangarde Hamletet elfogadhatnánk, bármi „örület” akár, amelyben rendszer fedezhető fel. Am ez a nagyképűen semmitmondó, esztétikumában zágyva, tartalmában tökéletesen üres színkatasztrófa egyszerűen szégyellni való. Egy Hamlet-előadás, amelynek „létrehozói” a mőröl és a művel semmit nem tudnak mondani, egyetlen szituációját nem sikerül megfogalmazniuk, szerepeihez értelmzési készségük nem ér fel, — viszont kitalálják helyszínül egy eszkimó jégbarlang belsejét, amelyben időnként színes díszkölmpárokra emlékeztető fények villognak, s ahol a sülyesztő a szellemjelenségek során megnyílik, hogy látni engedjen néhány bölogató csontvázat. Maga a szellem ugyanakkor afféle kismeretű vándor-gejzir: az örök Horatióval és Hamlettel egyetemben a színpad különböző pontjain feltörő vízoszlopok körül szaladgálnak, hogy szóra bírják a helsingőri esatornarendszer e nyilvánvaló hibajelenségeit. Vajon miért gondolják, hogy a szeszélyes spricelés az öreg király kísérlete? — kérdeznék a esüggedt nézői elme: ha nem adta volna fel az oknyomozást már Bernardo és Franciscó lándzsájánál, amelyek hegyében apró piros lámpácska pislákol.

Ez ócska tohuvabohu leírása is lehet persze meglehetősen, hiszen azt a látszatot keltheti az előadást még nem ismerő olvasó számára, mintha épp az agyrémségek (valamely előzetes riportban történt is utalás a díszlet agytekervényeket imitáló jellegére) sekélyes kavalkádja lenne a koncepció; mintha a filmrendező Bódy Gábor és látványtervezője, Bachman Gábor, egy primitív rémábrámai eszköz-tárból építette volna fel a maga sajátosan provokatív Hamlet-világát.

Nos, legyen bár a jóindulatú „belelátás” — szebben szólva: az empátiás megközelítés — kritikus kötelesség, ebben az esetben minden ilyen irányú törek-

vés kudarcba fullad. A bachmani „új látvány” ugyanis olyan esztétikai halandzsza, amelynek nincs egységes vizualitást szervező ereje, csak ötletet, s azok meglehetősen izléstelenek. Ha pedig valaki azt mofdná, hogy az izléstelenég önmagában partalan fogalom, mert csak egy bizonyos, nyilvánvalóan másfajta izlés jegyében lehet elutasító értelemben alkalmazni, azt szeretném megnyugtanni: nem áll szándékomban a Bódy-Bachman kettős Hamlet-merényletét amúgy általában leszólítani.

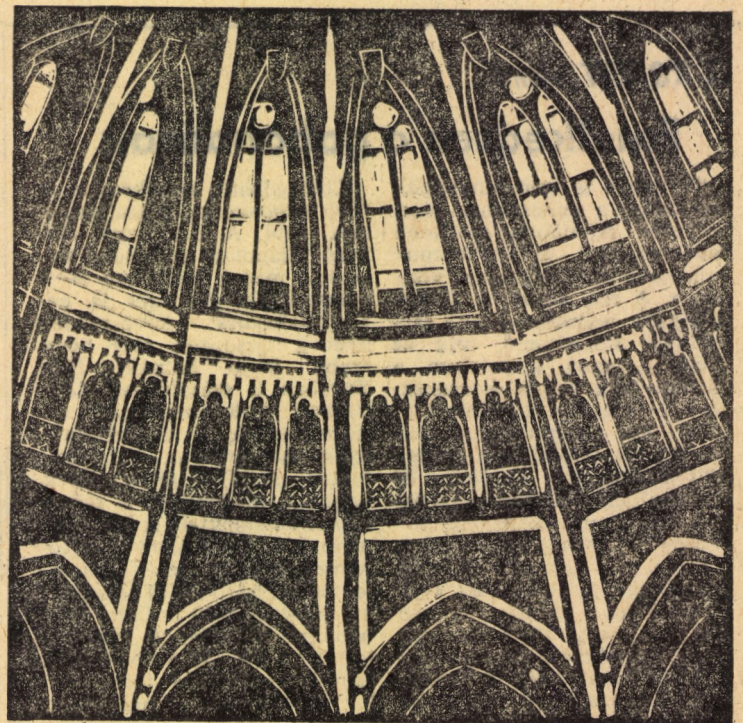
Zsinórmértékül nyugodtan használható maga a dráma. Ha egy rendező Hamlet „lázás agyműködését” villogó piros-kéksárga lámpákkal kívánja megérezkíteni, s ha például a kiváló kardvívó hírében álló Laertes csakazértis krómózott kislaltával hozza színre, az örült Opheliát pedig egy kupac műanyag cső bogarászására készíti, akkor talán elég annyit mondani, hogy azt az izlést, amelynek nevében mindez elvethető, a shakespearei alkotás színvonala garantálja.

Még egyszer hangsúlyozom: nem az újdonság, nem a formai tartalmi provokáció ellen foglalkozunk állást. Hanem éppen mindannak és mindazoknak a lejárata, diszkreditálása ellen, akik ma valóban korszerű színházat akarnak teremteni a hazai játék-színen.

Az ő munkásságukról le kell választani ezt a pöffeszkedő, magát avangardnak álcázó blöföt, ezt a Hamlet ürügyén előadott erőszakos tartalmatlanságot, amely még egy olyan nagy-szerű színészt is tönkretesz a címszerepben, mint Cserhalmi György. Egy-egy mondatában, mozdulatában így is átüt a kivételes személyiség, de ahol béna az elrendező gondolat, ott a leg-jobbak is tehetetlenek. Hát még a többiek, akik lehetnének legalább jók egy rendező irányításával. Most jellegtelentül felszívódnak, e modernizmusnak hízdetett, színházban látható, de a színházhoz méltatlan...

Szikora Jánost, aki a társrendező tisztét vállalta, elsősorban színházvezetőként terheli felelősség. Eddigi munkáinak tisztelete feljogosít, hogy megmondjam: neki nem lett volna szabad a nevét, a színházat adnia ehhez a Hamlethez, amelynek mindazok örülhetnek, akik az igazi modernség ellen találnak hatékony fegyvert e győri sejtjében. Mert ami itt történt, az csakúgyan védhetetlen, s féltő, hogy hitelt rontja a köztudatban „fiatal színháziakként” számon-tartott alkotóknak is, olyanoknak, akiknek művészetét semmi sem rokonítja az efféle hepcias-kodással. Ez idáig Szikora Jánost is közéjük soroltam.

Mészáros Tamás

Gerő András, linómetszete

Jász Dezső a Vörös Lobogóról

A Rubicon átlépése

Kerestem — nyilván nem igényel magyarázatot, hogy miért — és Berlinben sikerült megtalálnom rá az alkalmat, hogy megismerkedhessem Jász Dezsővel. Az újságíró azonban — különösen, ha a szakma leple alatt teszi ezt —, nem ismerkedhet csak a saját örömeire. Így interjút kértem Jász Dezsőtől. Omaga — különösen íróember lévén — nem túlzottan lelkesedett ezért a műfajért. Véleménye az volt, hogy amit el akar mondani, azt saját maga is leírhatja, mit több; megírhatja. És akkor biztos, hogy a papírra pontosan az kerül, amit ő mondani akar, illetve amit ő akar mondani. Adakozó ember lévén azonban, eleget tett kérésemnek. Közölte, hogy a Vörös Lobogóról fog beszélni. A beszélgetésre egyik pesti tartózkodása alkalmával került sor. Tudta, mi a szándéka, és gyakorlatilag tollba mondta közlendőit. Abban maradtunk, hogy én majd „interjúsitom” az anyagot vagyis kérdéseket szúrok közbe. A szöveg egyeztetésére, az ő esetleges utókorrekcióira azonban már nem volt mód. Így eredeti formájában jelentéktelen rövidítéssel, zárójelben a mulhatatlannal szükséges kiegészítésekkel, és alkérdések közbeiktatása nélkül közöljük Jász Dezső eme hozzájárulását a magyar sajtótörténethez. — Szalay Hanna.

A Vörös Lobogó, Franyó Zoltán hetilapja az akkori idők szokásainak megfelelően magánvállalkozás volt. Hosszabb előkészületek után 1918. december 26-án jelent meg először. A kommunista írók egyik fóruma lett. Írt nekünk Kassák Lajos, Nagy Lajos, (az első számban), Karinthy Frigyes is megjelent.

Politikai vonalvezetése átmenetet jelentett az öszirózás forradalomtól az új forradalom felé: a forradalmi folytonosságot hirdette. Az első számnak kedvező visszhangja volt. Az (íróknak, újságíróknak szervezeti keretet biztosító) Otthon-körben azonban, amelyhez Franyó Zoltán is hozzátartozott, s amelynek egyik vezetőalakja, Osvát Ernő volt és tekintélynek örvendő az értelmiségiek előtt, nem mindenki értett egyet a lapnak azzal a céljával, hogy minél több olyan munkát tartson magáénak, aki a baloldalon keresi a megoldást. A Vörös Lobogó munkatársai ugyanis — Karinthy, Újházi Nándor és Vitéz Miklós kivételével — egytől egy tagjai voltak a kommunista írócsoporthoz. All ez Márai Sándorra is, akinek akkor még „volt valami programja” — ezek a saját szavai; csak a Horthy-Magyarországra való visszatérése után vált számára közömbössé, aminek valaha jelentőséget tulajdonított.

A kommunista írócsoporthoz 1918 novemberében alakult meg, az Otthon-körben. Tagjainak célja az volt, hogy tolljukat a kommunista párt szolgálatába állítsák. Nekik biztosított széles teret a Vörös Lobogó a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt. Így került a lapban rendszeresen megjelenő közé Máca János, Rozványi Vilmos, Bara Sándor, Hevesy István, Aranyossy Pál, Dénes Zsófia, Márai Sándor.

Meg kell nézni, milyen kapcsolata volt a lapnak a kommunista párttal. Amikor Kun Béla hazaérkezett, már minden előkészület megtörtént a Vörös Lobogó megjelentetésére. Kun Béla 1918. de-

cember elején üzent Franyónak, hogy keresse fel. Franyó megkért engem, hogy kísérjem el. Így vettem részt a beszélgetésükben. Tudni kell, hogy az Oroszországból hazajöttöknek döntő szerepük volt a kommunista párt megalakításában — ám a kép csak úgy teljes, ha hozzávesszük, hogy az Oroszországból hazatért kommunisták, élükön Kun Bélával, mindent elkövettek, hogy megszerezzék az új párt számára a hazai szocialisták, a munkásmozgalom baloldali csoportjait, és más olyan csoportokat, amelyek a baloldalon keresték a megoldást. Nyilván ez készítette Kun Bélát arra, hogy felvegye a kapcsolatot Franyó Zoltánnal akit Nagyváradról ismert.

Délután három órakor kopogtattunk Kun Béla Visegrádi utcai dolgozószobájának ajtaján. Hat órakor mentünk el. A beszélgetés tovább tartott, mint hittük volna. Éspedig azért, mert Kun Béla nem elegendett meg azzal, hogy érdeklődött, hogy áll a dolgot a Vörös Lobogóval, hanem ismertette a Kommunista Magyarországi Pártjának akcioprogramját, álláspontját. Többször olvastam Kun Béláról, hogy fel-alá járkált beszélgetés közben. Ezt a Visegrádi utcai dolgozószoba méretei nem engedték meg. A szoba nagyon kicsiny volt; frásztal, szekrény, néhány szék. Az asztalon egész halom újság, könyv hevert. Kun Béla nagyon szabatosan fogalmazott, minden mondatát nyomdakész volt. (A párt programjának, álláspontjának kifejtése után) Franyó Zoltán további kérdéseket tett fel, én is majdnem többször közbeszóltam, de az utolsó pillanatban meggondoltam magam. Kun Béla minden érve tiltalálát volt. Mit csűrjem-csavarjam, akkor született meg bennem az elhatározás, hogy belépjek a kommunista pártba. Belépésem ideológiai fejlődési folyamata eredménye volt, amelynek kiindulópontja a Galilei-kör, az önképzőköri diákcsoportok, még az első világháború előtt. De vég-

ső soron — mint annyi más — én is Kun Bélának köszönhettem, hogy akkor, 21 éves fővel sikerült átlépnem a Rubicon. Világossá vált számomra, hogy a megoldást nem az öszirózás forradalom, hanem a forradalom folytatása jelenti.

Franyó Zoltánnak, aki az elsők között csatlakozott a kommunista írók csoportjához, az akkori álláspontját így határoztam meg: a forradalmi folyamat mellett állt, elismerte a kommunista párt vezető szerepét, de fenntartásai voltak, mindenekelőtt — Kassák nyomdokain — az irodalom pártirányításával szemben. A Vörös Lobogó irodalmi, politikai, művészeti folyóirat volt. Tartalmilag, műfajilag hétről hétre változatosabb lett: politikai publicisztikák, irodalmi alkotások, versek, színes riportok jelentek meg benne, állást foglalt művészeti kérdésekben — például a forradalmi művészet kérdésében Uitz Béla mellett. Franyó Zoltán nagyon szoros kapcsolatot tartott az irodalmi avantgarddal. Ennek nyomai is megmutatkoztak a Vörös Lobogó hasábjain. A szocialista irodalom részben ebből bontakozott ki. Az előfutár szerepét töltötte be — ez volt a helyzet például Csehovlovákiában, Németországban.

A Vörös Lobogónak én magam első perctől kezdve belső munkatársa, szerkesztőjei titkára voltam. R riportokat, glosszákat írtam. Hat órakor mentünk el. A beszélgetés tovább tartott, mint hittük volna. Éspedig azért, mert Kun Béla nem elegendett meg azzal, hogy érdeklődött, hogy áll a dolgot a Vörös Lobogóval, hanem ismertette a Kommunista Magyarországi Pártjának akcioprogramját, álláspontját. Többször olvastam Kun Béláról, hogy fel-alá járkált beszélgetés közben. Ezt a Visegrádi utcai dolgozószoba méretei nem engedték meg. A szoba nagyon kicsiny volt; frásztal, szekrény, néhány szék. Az asztalon egész halom újság, könyv hevert. Kun Béla nagyon szabatosan fogalmazott, minden mondatát nyomdakész volt. (A párt programjának, álláspontjának kifejtése után) Franyó Zoltán további kérdéseket tett fel, én is majdnem többször közbeszóltam, de az utolsó pillanatban meggondoltam magam. Kun Béla minden érve tiltalálát volt. Mit csűrjem-csavarjam, akkor született meg bennem az elhatározás, hogy belépjek a kommunista pártba. Belépésem ideológiai fejlődési folyamata eredménye volt, amelynek kiindulópontja a Galilei-kör, az önképzőköri diákcsoportok, még az első világháború előtt. De vég-

A lapnak a mához szóló tanulságát én a párt és az értelmiség kapcsolatában látom. Magyarországon az értelmiség nem elzárkózott, hanem messzemenően elebe ment a forradalmi átalakulásnak, együtt, közösen a munkáscsoporttal. A KMP megalakulását is ennek megfelelően fogadta. A Vörös Lobogó a kommunista írócsoporthoz keresztül, áttételesen állt kapcsolatban a párttal, megtalálta az odavezető utat.

A második textilkiállítás

„Bútortalan” bútorszövet

SZINTE JELKÉPESNEK tekinthető, hogy a Fényes Adolf terem textilkiállításának második kiállításán kizárólag falra rögzített, vagy tartórúdra vetett bútorhuzatokat láthatunk. Olyanok így ezek az anyagok, mint a partra sodródott, szárazon vergődő halak. Lám, a plakáton dekoratív hölgy sziluetttel díszelve, modern ülő-szék csíkos huzatú, süppedő párnákkal közt. Am a kiállításon a látogató nemhogy hölgyet, de még párnát sem talál mutatóban...

Féltetve a tréfát, és komolyabban fordítva a szót: a Műcsarnok textilkiállításán szentelt tárlatsorozata egyelőre még mindig magán viseli az alapkonceptió szűkkeblőségét. Az elvettét kezdőlépést még mindig nem sikerült korrigálnia, noha továbbra is bíznunk benne, hogy ez menet közben megismerkedés helyrejön. Sajnos, a második stáció még az elsőnél is keskenyebbre zárta a spektrumot. Függetlenekben még viszonylag szélesebb skálát kínáltak. Bútorhuzatban ezúttal szinte kímódottan a skandináv divatnak hódoltak.

„Igényeljék a textilpuhaságát, melegségét, ellentéte és kellemes kiegészítésként a lakás más tárgyainak keménységével, hidegségével...” — vélekedik a leporelló kísérőszövege. Nos, épp ezt nem találjuk a kiállításon, vagy csak nagyon elvétve. A kizárólag geometrikus — csíkos és kockás — minták ugyanis nem nagyon nyílnak a modern bútorok sarkosságát, bármennyire puritánok, izlésesek és dívatosak is mostanában. Még ha feltétel nélkül elfogadjuk ezt a kizárólagos mintalehetőséget, akkor is egyoldalúnak tartom. Vitathatatlanul anyagszerűek ezek a szövetek, és egy ideig felidőlést jelentett pusztán látványuk is a sok-sok „szükszandó” barokkos virágburjánzásai után. Az kizárólag ehhez ragaszkodni gőrcsően, úgy érzem, ma már túlhaladott állapot. Mervevéget eredményez, szűkkeblű szakmai arisztokratizmust áraszt.

„Végreményben a különböző funkciójú textiliák választott színűkkel, mintájukkal egyéniségüket fejezik ki...” — folytatja a rövidke kísérőszöveg többek között. Nos, éppen ezt hiányolom legjobban ezen a kiállításon: azt, hogy ki-ki egyéniségének megfelelően válogathasson az izléses lehetőségekben. Kizárólagos nagymintás „virág-egyeduralom” után kizárólagos mértani merevséget erőltetni — egyforma „diktatórikus” törekvés, egyformán helytelen.

Az én „egyéniségem” például a teljesen egyszínű bútorszövet. Ezt kerestem most is, és alig találtam ezen a tárlaton. Pedig ez a lehető legmeglegesebb. Ez egyeztethető össze legjobban más színárnyalatokkal — lévén a minták konkurrenciája eleve kizárva. Arról nem is beszélve, hogy a mai, modern, többnyire kis méretű lakásokban ezek tágítják legjobban a teret, ezek a legmegnyugtatóbbak — és ez egyáltalán nem elhanyagolandó szempont. Nos, ebből a fajtaból mindössze három kisméretű mustrára bukkantam a mostani kiállításon. Ezek közül is tulajdonképpen egyetlen az egyszín-

nű és mintátlan: Bite László, Sas Lászlóné, valamint Török Tibor közös terve, a szegedi Kenderjónó és Szővőipari Vállalat kivitelezésében. A másik egy elegáns, drapp árnyalat két variációja tulajdonképpen spricelt és bordázott szövetű, a szombathelyi Prohászka Margit terve, a Lakásteztl Vállalat képviselőjében. Azt hiszem, ez edeskevés a kimondottan bútorszövetre profilalódott kiállításon. Még akkor is, ha itt a kamaraterem méretei eleve korlátoztak és végesek. A rendezők ugyanis előre ismerhették a terveket és a körülményeket. És itt megint az alapkonceptió elhibázottságához érkezünk vissza akaratlanul.

ABBAN IS reménykedtem — és még mindig reménykedem, bevallom —, hogy megismerkedés egy kiállítási sorozatról van szó, és talán az egész ciklus, önmaga keretein belül, igazolja önmaga létjogosultságát. Egyelőre azonban ezt a reményemet sem látom valóra válni. Mert az előző kiállítás függönykiállításához is meglehetősen nehéz lenne ezen a tárlaton válogatni meg a bútorszövetet. Ott legalább még voltak oldottabb, és hullámos vonalak is, sőt, virágos, kékiestő kartont is találtunk. Itt az egyetlen hullámzó felület Lovas Ilona izléses, elegáns elgondolása, az Iparművészeti Vállalat budapesti szövőüzemének, illetve a Kőbányai Textilművek gyártmányfejlesztési csoportjának kínálataképpen.

De tegyük fel, hogy belemegyek a játékba. Elfogadom a tárlat kereteit. A kizárólag függőlegesen vagy vízszintesen csíkos, vagy egyenes vagy ferde kockás textiliák gyakorlati alkalmazására sem ártott volna legalább egyetlen konkrét példa. Annál inkább, mert ezúttal túl levegősre sikeredett a tárlat összképe. Legalább egyetlen sarokban bőven elfért volna például az a praktikus bútorgarnitúra, amely a Fényes Adolf teremtől egy ugrásnyira, az Iparművészeti Vállalat Kossuth Lajos utcai boltjában látható. Itt — Eiler Gizella belsőépítész munkája — megvásárolható az ótdarabos bútorcsalád (polcos szekrényből lenyitható asztallappal, összecusukható négy székkel), amelynek huzata rendkívül dekoratív, drapp-barna csíkos anyag.

ERŐL JUT ESZEMBE: a kiállítástárlatogató — a potenciális vásárló — ezúttal még hátrányosabb helyzetben van, mint az előző függönykiállításán. (Persze, ez már nem a tárlatrendezés, hanem a termelési gyakorlat rovására írandó!) Egy függönyanyagot ugyanis sokkal könnyebb egy lakásban kicserélni, mint egy bútorszövetet. Pedig, ha manapság szétnezzünk a bútorüzletekben, ott épp a másik végtelét találunk, mint a kiállításon. Az üzletekben — még az importban is — főleg az ósdi, óriásmintás, virágos kárpitozás teng túl; egyformán méregdrága áron.

Jó lenne már végre valamiféle egészséges egyensúly. A keresletnek megfelelően a kínálatnak is sokkal szélesebb skálája. A kiállítótérben és a mindennapi gyakorlatban egyaránt.

Wagner István

Lemezpolc

Ugri meg Bugri

Micsoda vidám társaság! Ha jól odafigyelünk, már a lemez kanarissárga borítójáról is kiderül, hogy itt pompás mulatság készül. Kár, hogy a sok tréfás állatfigura kavalkádjá inkább elkergeti a tekintetet, mint vonzza. Túl sokan vannak és túl aprók, az ember oda sem figyel.

Gárdonyi Géza állatmeséit — kifürkészhetetlen okokból — kevéssé ismertek. Kőváry Katalinnak köszönhetjük, hogy felfedezi őket, a legfrissebb magyar meselemez szerkesztőjeként és rendezőjeként. A lemez egyébként a Hungaroton vállalkozása, a felvételek a lemezgyárban készültek, és nem a rádióban, ahogyan az utóbbi lemezeknél megszoktuk. Ennek — alighanem — csak az előnyeit élvezzük. Így, hogy a felvételek készítői eleve „hanglemezben gondolkodtak”, kerek egész a hét mese

együtt, azaz a nagylemez mindkét oldala. Összeköti a válogatást a mesélő remekül kiválasztott személye, sajátos hangvétele. Szabó Gyula nagyon komolyan mesél, mégis ott bújkál hangjában egy csipetnyi huncutság. Csak anynyi, amennyitől az ember mosolyogva hallgatja a kiskacsák, a tudós disznó, a hálátlan kigyó vagy a két mókusfiú izgalmas kalandjait.

A hosszabb meséket — három — dramatizálva halljuk. A szereposztásra senkinek sem lehet panaszja. Manapság nincs jobb oroszlan (ezt már más lemezen is bizonyítottam) a nagyszerű, Bessenyei-féle oroszlánál. Gálvölgyi János hangja olyan képlékeny, hogy egérnek is elbűvölő, szárnak is az. De ki gondolná, milyen jó Huszti Péter, mint kigyó, Márkus László és Bodrogi Gyula mókusként, Kibédi Er-

vin bagoly gyanánt? A sor folytatható, mert a színészek kiválóak az állatszerepekben. Talán mert ők is élvezik Gárdonyi kedves, életleti történeteit.

Szabó Gyula mellett végig jelen van a lemezen a Kalácska együttes muzsikája, két mesét pedig — Gryllusz Vilmos zenéjére — ők adnak elő, a megszokott magas színvonalon.

A tasak ajánlása szerint a lemez hat éven felülieknek való. Kicsit szigorúak voltak, akik így találták. Nyugodtan hallgathatják az állatmeséket kisebbek is: manapság, amikor a szülők, nevelők elbűsültan kutatnak olyan mesék, történetek után, amiből hiányzik az erőszak, végre egy mese-csokor, amely ráadásul még vidám is.

(—ág)

Káldi Judit rajza

A tanácsok tervei

Faluégi Lajos beszéde — Megyei tanácselnökök értekezlete a Parlamentben

Tudósítónktól.

A Minisztertanács Tanácsi Hivatala és a Szakszervezetek Országos Tanácsa pénteken közös értekezletet tartott a Parlamentben a fővárosi, a megyei, a megyei városi tanácselnökök és a szakszervezetek megyei tanácsa vezető titkárainak részére, Papp Lajos államtitkárnak, a Tanácsi Hivatal elnökének vezetésével. Az együttes ülés meghívott vendégeként Faluégi Lajos miniszterelnök-helyettes, az Országos Területgazdasági és a tanácsok 1982-es tervéről és költségvetéséről.

Az ideai helyzetkép

Ami a népgazdaság ideai tervteljesítését illeti — hangsúlyozta Faluégi Lajos —, a külső feltételek tovább romlottak, a tőkés piaci válság a vártnál is jobban elhúzódik. Mindez az értékesítési problémákön keresztül visszahat a termelésre is. Az iparágak termelésük csökkenése és — emelkedése igen differenciált, ám ez szorosabb alkalmazkodókészségről tanúskodik!

Az idén a mezőgazdaságban a vártnál kevesebb gabona termelt, ami a jövő évi értékesítésben okoz érzékelhető kiesést. A KGST-országokkal folytatott együttműködés körében a tervezett egyensúlyviszonyokkal lehet számolni, valamelyest kisebb forgalmi szint mellett. S noha a nemzeti jövedelem növekedése némileg elmarad a tervezettől, a jövőben is tartjuk magunkat a kongresszusi határozathoz, amely előírta, hogy megőrizzük az elért élet-színvonalat, és javítjuk az élet-körülményeket. Ez utóbbihoz — mivel ez közhangulat-javító tényező — a tanácsok nagymértékben hozzájárultak, és ezt kérjük a jövőben is.

A miniszterelnök-helyettes ezután rátért a tanácsok gazdasági szervező- és tervezési munkájára. — Szeretném hangsúlyozni, hogy a megyei tanácsok mind a hatodik ötéves terv, mind az 1982. évi tervkészítés során kimagaslóan jó munkát végeztek. A jövő évi tanácsi tervek valóban összhangban állnak a népgazdasági tervvel, s ezért nincs olyan számdékunk, hogy az év folyamán esetleg változtassunk elképzelésünkön. Ugyanakkor meg kell barátkozni azzal a gondolattal, hogy jövőre át akarjuk tekinteni az 1983—1985. évi megyei terveket, és ha szükséges, akár átértékelni a pozíciókat, alapvetően nem változtatva a prioritásokat élvező feladatokat. Nem a fejlesztéseket kívánjuk visszafogni, hanem a tanácsi ötéves tervek minél jobb teljesíthetőségének lehetőségét vizsgálni, a változó körülmények

között. Ennek érdekében újra kell értékelni a tanácsok eszköztárát, s hasznosítani a távlati településfejlesztés tapasztalatait. Meg kell tehát barátkozni a folyamatosabb és átfogóbb gazdasági-pénzügyi tervezés gondolatával, ami egyúttal új szemlélet kialakítását kívánja: erősíteni kell a megyei tervosztályok koordinációs szerepét, az operatív munkák háttérbe szorítása mellett.

Igen fontosnak tartjuk — folytatta Faluégi Lajos —, hogy az alapellátás körébe tartozó kiemelt feladatok: a lakásépítés, az általános iskolai osztályterem-fejlesztés és a kórházak fejlesztése területén továbbra is tervszerű a fejlesztéspolitikát, folytatjuk a társadalmi programokat, és így javuló ellátásra lehet számítani. Bővül például az általános iskolai tanteremek száma, s ha szűkebb körben is, a közművelődési hálózat, javul a napköziellátás színvonala. Ugyanakkor bölcsességre vall a tanácsok részéről, hogy a beruházások mérséklése ellenére — a társadalmi erők mozgósításával — sikerül például a lakásépítés tempóját fenntartani, az építkezések üteme nem csökken, s javul a lakásgazdálkodás. A tanácsi tervek megerősítették az eddigi igyekezetünket, hogy jövőre tovább javuljon az első fokú települések aránya a fejlesztési programokban.

Faluégi Lajos hangsúlyozottan hívta fel ezután a figyelmet a közületi takarékosagra. A kormány jóváhagyta és elfogadta a tanácsok részére összeállított feladatokat, amelyek híven tükrözik azt a szándékot, amely az egész társadalmat a takarékosagra való törekvés ösztökéli.

Ésszerűen

Nem az a cél — jelentette ki —, hogy központilag kötelezzük a tanácsokat a takarékosági programok összeállítására. Mindenki a saját területén mérje fel a lehetőségeket, és válassza ki a legmegfelelőbb módszereket. A leglényegesebb, hogy az alapellátásban a józan megfontolás döntson, s ne legyen sehohol visszalépés! A költségvetési intézmények üzemeltetésénél és fenntartásánál szintén ezek a takarékosági nézőpontok vezéreljék a tanácsokat a Rökkiadások ésszerűbb felhasználása érdekében.

Kiemelten foglalkozott a miniszterelnök-helyettes az energia-takarékosági feladatokkal. A megyei tanácsoknál ki kell dolgozni a konkrét elképzeléseket a következő területeken: gyorsítani kell a lakóházak vezetékes gázellátását; világos programot összeállítani a tanácsi intézményhálózatban az olajkályhák esere-

jére és a fűtőrendszerek, az energiahordozók módosítására. A lakásépítkezéseknél előtérbe kell helyezni az energiatakarékos építési megoldásokat. Az energiahordozók cseréjéhez koordinációs és pénzügyi segítséget kapnak a tanácsok.

Más oldalról — folytatta Faluégi Lajos —, egyértelműbben kell rangsorolni a fejlesztési célokat, olyképpen, hogy forráshiány esetén azonnal át tudjuk hidalni az esetleges nehézségeket. Itt említtette meg: mivel a beruházások területén nem várható gyors felújítás, a tanácsi tervekben is kapjanak nagyobb hangsúlyt a rekonstrukciós intézkedések, természetesen, az ésszerűségi követelmények alapján.

Lakásépítési feladatok

A miniszterelnök-helyettes ezután szólt a szolgáltatásfejlesztésről és a kisüzemi termelés bővítéséről. Ezen a téren — mondta — nem vagyunk a kampány híveit. Józan megfontolás alapján döntsünk a tanácsok az engedély kiadásáról, s felelősen minősítsük, mely területeken van szükség a tevékenységek kibontakoztatására. Ezzel összefüggésben valószindűleg új gondolatokat vet fel a munkaerő-mobilitás erősödése. Az az elképzelésünk — s erre szeretnénk a tanácsokat is felkészíteni —, hogy a jövőben, ahol ennek valós igénye merül fel, olyan munkaerőkérdésekkel foglalkozó irodákat működtessenek a megyékben, amelyek nem adminisztratív, hanem gazdasági oldalról törekednek a foglalkoztatáspolitikai gondok megoldására.

A tanácsok gazdasági szervezőmunkájának ma egyik igen fontos eleme a lakásépítés-gazdálkodás helyi társadalmi vitájának levezetése. Ez nem egyszerűen lakbérügy — hangsúlyozta Faluégi Lajos —, miután számos lehetőséget kínál új kezdeményezések kibontakozására. Ilyen például a nyugdíjasházak létesítése, a több szintes, teleszerű lakásépítés fokozása, a karbantartás ésszerűsítése stb. Arra van szükség, hogy jobban építsünk a lakosság, a tanácsok kezdeményező- és segítő-készségére.

Ezután az értekezlet résztvevői szóltak hozzá az elhangzottakhoz, illetve kérdéseket tettek fel. Fel-szóltak Gajdos István, Bács-Kisk-megye; Bors Zoltán, Vas megye; Lombos Ferenc, Győr-Sopron megye és Horváth Lajos, Baranya megye tanácselnöke, valamint Borsák György, Bács-Kisk-megye SZMT vezető titkára.

A hozzászólásokra Kállai Lajos pénzügyminiszter-helyettes és Faluégi Lajos válaszolt. Az ülés Papp Lajos zárszavával ért véget.

Angol gazdaság

Felkarolják a kisüzemet

Érdekes összeállítást közölt nemrégiben az Economist a nagy- és kisméretű vállalatok kapcsolatáról. A cikkből kitérünk, hogy az angol ipar óriásait sokfajta módon támogatják a kisvállalkozást és ennek érdekében igen gyakran anyagi ráfordításokat is vállalnak.

Tevékenységük azonban nem nevezhető pusztán „emberbarátinak”. A nagyvállalat tartós beszállítót talál a kisüzemben, segítségével importot válthat ki és, és foglalkoztatási gondjain is segíthet. A dekonjunkcióra általánosan suttogó cég ugyanis — például a British Steel acéllipari komplexum a segítségével létesült kisüzemekben tudja elhelyezni elbocsátandó dolgozóinak egy részét. Tegyük hozzá, a kisüzembe befektetett tőke jelentős adókedvezményeket is élvez. Bizonyos jövedelmi kategóriákban 10 000 font beruházás így ténylegesen — a preferenciák következtében — csak 2500 font költséget jelent.

A tapasztalatok szerint a kisüzemek nagy része — különösen áll az a szolgáltatásban működő családi vállalkozásokra — meglehetősen tapasztalatlan az üzleti élet technikai oldalán. (Sokan nem tudják, hogyan kell az értéktöbblet-adókat kitölteni, milyen előírások vonatkoznak külső személy alkalmazására, amelyek a könyvelés és számlázás alapvető szabályai.) A Londoni Kereskedelmi Kamara kezében kilenc nagyvállalat által alapított Londoni Vállalkozási Ügynökség (részt vesz benne többek között az IBM és a Marks and Spencer nagyáruház) éppen ezeket a gondokat kívánja orvosolni. A társulás a kisvállalkozók képzését vállalja, tanácsokat ad, segít működésükhöz telket vagy üzlethelyiséget szerezni, és közreműködik hitelek felvételében. Az LVÜ tanácsadó szolgálata egyébként vevőközvetítéssel is foglalkozik, valamint összehozza a kisvállalkozókat pénzüket befektetni akarókkal. Kurzusai pedig meglehetősen komolyak. A résztvevők például megtanulják, hogyan adják elő üzleti elgondolásaikat úgy, hogy az meggyőzően hasson egy kooperáló nagyvállalat vagy egy vevő áruház számára. A tapasztalatok szerint ugyanis a legtöbb probléma nem a kisvállalkozás finanszírozásával, hanem termékei eladásával van.

Nemritkán persze, a kisvállalatok egyszerűen képtelenek egyedül olyan szakembereket találni, kik a megszokottól eltérő

gazdasági környezetben is képesek elvezetni a céget. Ebben az esetben a nagyvállalatok „kölcsonadhatják” szakértőiket. (Egy kelet-londoni kisüzemből álló textilipari társulás marketingmunkáját például a Marks and Spencer egyik vezetője koordinálja.) Máskor az érdekelt nagyok a működéshez szükséges feltételeket biztosítják. (A Shell, a British Petrol és két nagy bank egy tanácsi tulajdonban levő raktárhelyiséget alakított át úgy, hogy kisvállalkozások céljára megfelelt.) Ismét más esetben a segítség a kisvállalkozás által gyártott termék továbbfejlesztésében való közreműködés.

A nagyvállalatok segítségével természetesen Angliában sem általános. Pedig — jegyzi meg a lap — a kisüzemekből a szükséges alkatrészek, részegységek nemritkán olcsóbban szerezhetők be, mint más, megszokott forrásból. Ezt felismerve alkalmaz a British Petrol olyan szakembereket, akiknek speciális feladata éppen a kisvállalkozásoktól való beszerzés lehetőségeinek feltárása.

Az angol statisztika szerint a 100 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató vállalatok egy főre számítva többet ruháztak be, mint sok nagyvállalat. Míg az értéktöbblet-adókat 1968—78 között csökkent, a kisvállalkozások alkalmazottainak száma 20 százalékkal emelkedett. Minden bizonnyal ez keltette fel a British Steel érdeklődését is. A kedvezőtlen konjunkcióra és romló versenyhelyzetre következtében a brit acéllipar mintegy 100 000 munkahelyet veszített el. A BSC tanácsadó szolgálata viszont 700 kisvállalkozás fejlesztésében vett részt, ezáltal 21 000 új munkahely létesült. (A fenti hétszázból hatszázan anyagi segítséget kaptak, míg a fennmaradó beázt acélgátrakban jutottak műhelyekhez. Egy új munkahely létesítését több forrásból finanszírozták, a British Steel mellett szerepet játszottak a kormánysegélyek, az Európai Vas- és Acélközösség hozzájárulása, valamint bankhitelek is.)

Tegyük hozzá: a nagyvállalatok nem segítenek a kisebbet, ha ebből nem származna hasznuk. Aligha az csupán cselekedetük mozdító rugója, hogy a kicsik segítségével enyhíthetik foglalkoztatási gondjaikat. A valódi oka érdeklődésüknek minden bizonnyal az, hogy a kisvállalatokban új szakosítható kooperációs partnereket találnak, akik elsőgütük versenyképességük javítását.

G. Gy. — Sz. P.

HORIZONT · HORIZONT · HORIZONT

Japán-USA gépkocsivita

Az Egyesült Államok és Japán közötti megállapodás előirányzatánál kevesebb autót kivitelére kérte Japán Tokióban Andrew Lewis amerikai közlekedési miniszter. A mérséklés kívánatos mértékét a miniszter nem közölte, de mint ismeretes, a kétoldalú autómegállapodás alapján a szigetország jövőre, akárcsak az idén, 1,68 millió gépkocsit exportálhat az amerikai piacra.

Brit olaj az USA-ba

Szaúd-Arábia után Nagy-Britannia lett az Egyesült Államok második legnagyobb könnyűnyersolaj-szállítója. Nagy-Britannia északi-tengeri olajának ára ugyanis a júniusban végrehajtott ármódosítás következtében hordóként mintegy 2,30—2,78 dollárral olcsóbb lett, mint a hasonló minőségű afrikai nyersolaj. Az amerikai piacra irányuló afrikai — elsősorban nigériai és líbiai — olajexport az év során az elmúlt évek mintegy felére esett vissza.

A Világbank kölcsöne Argentínának

A Világbank százmillió dolláros kölcsönt nyújtott az argentin központi banknak. A pénzt Ar-

gentina bányászatainak és ipari szektorának fejlesztésére fordítják.

Kuvaiti segítség Pakisztánnak

Kuvait segítséget nyújt Pakisztánnak energiagondjai megoldásához — közölte Rao Fernan Ali Khan pakisztáni olajipari miniszter, kuvaiti látogatását befejezve. A miniszter elmondta, hogy Kuvait már eddig is segítette Pakisztánt iparfejlesztésének meggyorsításában, s a jövőben megítájták több-új közös vállalat létrehozásának lehetőségét is. Pakisztán jelenleg valuta-bevételeinek felét költi a közkeleti országokból származó olajimportra.

Olcsóbb hitel az NSZK-ban

Fél százalékkal olcsóbban ad hitelt a bankoknak péntektől az NSZK központi bankja, a Deutsche Bundesbank. A pénzügyi döntően befolyásoló, úgynevezett lombard-kamatláb, amit a központi bank zálogfedezet ellenében a többi bank részére nyújtott hitelei után számít fel, jelenleg 10,5 százalék.

A kamatláb csökkentését pénzügyi körökben a jobb pénzügyi likviditás biztosításának nemzetközi irányzatával és a beruházási feltételekben mutatkozó javulással magyarázzák.

A kooperáció kedvező alapot teremt

Magyar-török tárgyalások

Ankarában megtartotta negyedik ülését a magyar-török kereskedelmi és együttműködési vegyes bizottság. A tárgyalásokról készült jegyzőkönyvet pénteken magyar részről Török István külkereskedelmi államtitkár, török részről Ismail Heral kereskedelmi államtitkár írta alá.

A bizottság áttekintette az áru-forgalmi és kooperációs kapcsolatok fejlődését. Az 1980. évi 160 millió dolláros áruforgalommal szemben 1981-re alacsonyabb forgalom várható, ami részben néhány jelentős magyar export-szállítás befejeződéséből, részben a török gazdaság nehezebb konjunktúráli helyzetéből adódik. A kooperációs kapcsolatok kedvező alakulása azonban alapot teremt a forgalom fejlődésére.

latok fejlődését. Az 1980. évi 160 millió dolláros áruforgalommal szemben 1981-re alacsonyabb forgalom várható, ami részben néhány jelentős magyar export-szállítás befejeződéséből, részben a török gazdaság nehezebb konjunktúráli helyzetéből adódik. A kooperációs kapcsolatok kedvező alakulása azonban alapot teremt a forgalom fejlődésére.

Afgán kereskedők látogatása

látogatása

November 28. és december 4. között afgán gazdasági küldöttség tárgyalt hazánkban Abdul Ahmadnak, a kereskedelmi minisztérium főigazgatójának és Hakim Karimzadának, a kabuli kereskedelmi kamara elnökének vezetésével.

A delegáció vezetőivel megbeszélést folytatott Kallós Ödön, a Magyar Kereskedelmi Kamara társelnöke.

A küldöttség tegnap elutazott.

KIOSZ-gyűlés

A Kisiparosok Országos Szervezete december 5-én és 6-án tartja VIII. országos küldöttgyűlést a MEDOSZ székházában. Az ország kisiparosainak szívesen meghaladó tábort 296 küldött képviseli, akik az országos választmány írásos jelentése és a helyszínen elhangzó kiegészítés alapján, összegzik az előző, 1975-ben megtartott országos küldöttgyűlés állásfoglalásában meghatározott feladatok végrehajtását.

Határidő: 1982. április 30.

Takarékosági pályázat

A fajlagos anyagfelhasználás javítására az Ipari Minisztérium — a társintézmények és a társadalmi szervezettel együtt — országos pályázatot hirdetett.

Olyan módszerek, megoldások kidolgozását várják, amelyek a kohászatban, a műanyag-, textil-, papír-, fa-, üveggyártásban és felhasználásban jelentős népgaz-

dasági megtakarítást eredményeznek.

A pályázatokat — melyeknek beküldési határideje 1982. április 30. — szakmai bíráló bizottság értékeli. A beérkező pályamunkák díjazására és megvételére 580 ezer forintot szánunk. Az eredményt 1982. június 30-ig hirdetik ki.

MUNKAMÓDSZER

Változatok egy témára

Sok elméleti vita, gyakorlati útkeresés kíséri a tanácsi testületi ülések napi-rendjére kerülő előterjesztéseket: vajon tartalmazzanak-e több változatban kidolgozott — alternatív — határozati javaslatokat? Akadnak szélsőséges vélemények is; sokan vallják, hogy az alternatívákra nincs szükség, hiszen mindig kiderül, hogy különböző okok miatt általában csak egy megoldás jó, tehát azt kell előterjeszteni. Mások szerint viszont szinte mindig vannak megközelítőleg azonos értékű megoldási lehetőségek, ezért gyakorlatilag kell tenni a többváltozatos határozati javaslatokat.

Mindkét nézet túlzó és elfogadhatatlan, mert bármelyiket vezetnek be kötelező érvényű, mindenképpen hátrányosan érintené a testületek működését. Az alternatívák teljes elhagyása ugyanis erősen csökkentené a testületek esélyeit arra, hogy felelősséggel és érdelemmel döntsenek. A több változat kötelező elrendelése viszont a testületek túlterhelését eredményezné, s olyankor is a testületre hárítaná a felelősséget a kiválasztásban, amikor ez nem indokolt.

Mi lehet tehát a helyes gyakorlat? Néhány tanácsnál a tisztviselők és a szakigazgatási szervek vezetői esetenként gondosan mérlegeljenek: mikor álljanak a testület elé alternatív határozati javaslatot? Nem könnyű azonban eldönteni, hol a választóvonal? A helyes álláspont kialakításához segítséget adhat, ha szemügyre vesszük, hogy már az előkészítéskor többnyire nemcsak egy megoldási lehetőség vetődik fel. Persze, az előkészítés további szakaszában a változatok száma — az esetek többségében — csökken, mert a javaslatok egy része alkalmatlan a megvalósításra, tehát eleve kiesnek a kevésbé jó megoldások. Ezekkel valóban felesleges lenne a testületet terhelni! Az viszont már hiába, ha a valóban erőt, kiforrott változatok közül nem a tanács-testület vagy a végrehajtó bizottság választja ki a legjobbat, hanem — ezt megelőzően — egy másik fórum, mondjuk az érdekeltektől tisztviselő és szakigazgatási szerv vezetője, vagy a tisztviselői értekezlet.

Az alternatív határozati javaslatok száma tehát legegyszerűbben és legkézenfekvőbben úgy növelhető, ha az előkészítés során felmerülő, azonos értékű változatok közül a testület választ. Erre leginkább akkor van szükség, ha a téma helyi társadalmi-politikai jelentősége ezt indokolja. Például csaknem biztos, hogy nélkülözhetetlenek az alternatív javaslatok a tanácsi közéletű, az éves fej-

lesztési és költségvetési tervjavaslatok előterjesztése során, különösen most, amikor az igények megfelelő rangsorolása kulcsfontosságú kérdés.

A tanácsrendeletek többsége is olyan társadalmi viszonyokat rendez, amelyeknél valóban szükség van a testületi mérlegelésre. Gondoljunk csak az állattartásra vonatkozó előírásokra, az építési övezetek meghatározására, a köztisztaságra, a környezetvédelemre, vagy az állami lakások elosztására vonatkozó rendelkezések megállapítására. Mindezek mellett lehetőség van többféle határozati javaslat előterjesztésére akkor is, ha mondjuk a település általános és részletes rendezési tervét, vagy több épületet is érintő szanálási programokat kell elfogadni. Abban is helyes a testületre bízni az állásfoglalást, hogy a felépítendő állami lakások milyen alapterületűek, felszereltségük legyenek, milyen legyen a bérlakások és a tanácsi értékesítési lakások aránya. A gyermekintézmények ótnapos munkahétre történő átterése során, helyenként több megoldási lehetőség is kínálkozik, s nyilván nagyobb közmegegyezést eredményez, ha ezekben a kérdésekben is a testület foglal állást.

Bizonyos személyi kérdésekben is a testületnek van döntési joga; az alternatív javaslatoknak itt is jelentőségük lehet. Például egy munkakör betöltésére több személy pályázhat, a fegyelmi eljárás során az enyhébb vagy súlyosabb büntetés kiszabásában is a testület lehet az illetékes. De más területekről is hozhatunk példát; többször előfordul, hogy jelentős intézmények rekonstrukciója előtt — a kivitelezési terv megrendelését megelőzően — több koncepciót dolgoznak ki, helyes, ha ezek közül is a tanács vagy a végrehajtó bizottság válasz.

Alternatívának tekinthető az is, ha az előterjesztő feltűnteti a határozati javaslat mellett: milyen főbb javaslatok merültek még fel az előkészítés során? Ezáltal tájékoztatja a testület tagjait az előkészítés folyamatáról, másrészt lehetőséget teremt arra, hogy a testület esetleg éppen az előterjesztő által elvetett javaslat mellett törjön lánczát. Az is előnyös, ha a tanácsi bizottságok észrevételeit, javaslatait is csatolják vagy szóban ismertetik a testület tagjaival.

Hogy a lakosságot közvetlenül is érintő kérdésekben a testület válassza ki a megoldási javaslatok közül az általa legjobbnak tartott változatot, ez azért fontos, mert erősíti a szocialista demokratizmust, növeli a testület befolyását, tekintélyét, s a szakigazgatási szerveknek is biztonszágot ad.

A. L.

Beszéljünk az idézések hangneméről

Tapintat és kötelesség

Bevallom: előfordult már, hogy tartozásom volt az átutalási bevételeimre. A havi elszámolással egy időben az OTP-fiók ilyenkor mindig udvariasan és tapintatosan felszólított: szíveskedjen rendezni a tartozását... Nem fenyegetőzött, hogy különben így vagy úgy járnak el.

Dr. Donáth Róbertnek, a Fővárosi Tanács igazgatási főosztály-vezető-helyettesének is elmeséltem az esetet, mikor az állampolgároknak küldött idézésformulák szövegéről beszélgettünk. Úgy látszik azonban, nem túl szerencsés a példa. S nemcsak azért, mert a tanácsi gyakorlat más, hanem mert eleve hibás és helytelen a jogokat és kötelességeket előíró hatóságot egy olyan szervezethez hasonlítani, amely megkötött feltételek mellett szerződést kötünk.

De lássuk, mi a szokás a tanácsoknál, ha például beidéznék valakit személyes meghallgatásra? Lapunk egy korábbi számában egy jegyzet érkezeltette ezt, amelynek szerzője még érzelmeit — sőt a felháborodását — sem rejtette véka alá. Őt ugyanis felszólították — s nem felkérték —, hogy egy szabálysértési ügyben tanúként jelenjen meg; miközben súlyos szankciókat is kilátásba helyeztek arra az esetre, ha nem jelenne meg a tárgyaláson. A jegyzet méltánytalannak minősítette az előjegyzott nyomtatvány rideg szövegét. Vajon valóban elviselhetetlen ez az idézési formula?

— Gazdag a mi nyelvünk... — mondja dr. Donáth Ferenc. — A felhívó, felszólító, felkérő, szíveskedjék fogalmazás között nem csupán árnyalatnyi a különbség. Mint ahogy a figyelmeztetés és a fenyegetőzés sem azonos fogalmak... Maradjunk a szabálysértési eljárásoknál. Az erről szóló törvény valóban súlyos szankciókat helyez kilátásba, ha a tárgyalásra beidéztettek nem jelennek meg a megjelölt időpontban. Am az államigazgatási eljárásjog sem követ ettől eltérő gyakorlatot, sőt, az idén módosított államigazgatási eljárási törvény még szigorúbb: január elsejével 1000 forintba emelte a rendbírság összegét.

— Szinte vég nélkül lehetne sorolni a hatóság által kezdeményezett eljárásokat, amelyekben igazságos döntés, helyes határozat csak akkor hozható, ha bizonyos személyeket személyesen és egyúttal is meghallgatnak. Például a gyámügyekben, az engedély nélküli építkezések esetén... A tanácsnak tehát ilyenkor jogában áll bárkit beidézni?

— Csak akkor, és csak azt, akinek a meghallgatása valóban perdőntő lehet. Am a törvény — a szankciókat illetően — nem tesz különbséget aközött, hogy a hatóság valakit tanúként vagy — szabálysértési eljárás esetén — elkövetőként idéznek-e be. S ez nem véletlen! A tanú ugyanis — sok esetben — az eljárás kulcsfigurája, s távolmaradása a tárgyalásról az egész eljárás menetét veszélyeztetheti. Emellett

költségessé és hosszadalmassá is teheti az ügyet, ha a tanú távolmarad. Előfordul persze, hogy a tanú nem akar vallani közeli hozzátartozója ügyében. Am a tanúvallomás megtagadásának jogával csak a tárgyaláson élhet...

— A tanú jelenlétének fontosságát, a hatósági eljárásokban betöltött nélkülözhetetlen szerepét ezek szerint nem vonhatjuk kétségbe. Azt azonban mégsem értem, hogy a hatóság miért nem ad többet az idézések hangneméről? Miért a rideg hivataloskodás, miért a felszólító mód, az udvarias kérés helyett?

— Valamennyi szabálysértési hatóság azonos nyomtatványt használ e célra az egész országban. S ennek szövegét nem a Fővárosi Tanács találta ki. Nem mi döntöttünk abban, hogy egyes szám első személyben szokás az idézettel — elkövetőt, tanút, szakértőt egyaránt — beidézni, s közzölni vele, a paragrafusokra hivatkozva, a lehetséges szankciókat. A kerületi tanácsok által kezdeményezett eljárások során azonban más hangvételű idézésformulákat használnak. Ezek — jogi szempontból — azonosak a „zöld cédulákkal”, a szabálysértési eljárásoknál használt térítő-venyes nyomtatványokkal, de hangnemükben mások! A Fővárosi Tanács által gyártott nyomtatványokon ugyanis nem

felhívjuk XY-t, hogy jelenjék meg, hanem felkérjük arra, hogy szíveskedjék bejárni egy adott időpontban. Közöljük együttal, hogy milyen minőségben, s figyelmeztetjük jogaira és kötelességeire is. Például arra, hogy a tanúskodás állampolgári kötelesség, melynek elmulasztása súlyos vétség. Erre a módosított eljárási törvény is kötelez.

— Mi készítette a Fővárosi Tanácsot arra, hogy ilyen hangvételű szöveget honosítson meg?

— Mint említettem, a mi szövegeink sem nélkülözik a szankciókat! Persze, ha minden magyar állampolgár tisztában lenne legalapvetőbb állampolgári jogival és kötelességeivel, akkor bizonyára erre sem lenne szükség, s feltehetőleg senki nem mulasztaná el, hogy tanúként beidézve olykor távolmaradjon egy tárgyalásról. Ez azonban ma még sajnos nincs így. A tanúk egy része nem veszi komolyan a hatósági felszólítást, s az esetek nagy részében még akkor is elfelejtjenek megjelenni a tárgyaláson, ha történetesen ők a feljelentők... Ennyit arról, hogy miért van szükség még ma is arra, hogy nyomatekosen közöljük a mulasztással járó súlyos következményeket. Ami pedig a hangnemet illeti: erre nemcsak határozatok köteleznek bennünket, hanem az is, hogy hiszünk a tapintatosabb fogalmazás erejében, az állampolgárok felelősségérte-
ben.

— Akárhogy is van: az emberek kényeszerű kötelességként nyugtázzák a tanúskodást. Részen azért, mert nincsenek tisztában a szereplő tényleges jelentőségével, s részben azért is, mert mi tagadás, a tanúskodás időt, fáradságot jelent, nem szeretünk szemtől szembe válni ellen vallani...

— Példák egész sorával tudnám igazolni, hogy számos szabálysértési ügyben, vagy államigazgatási eljárásban azért marad el a felelősségre vonás, mert hiába indul meg az eljárás, gyakran nincs ember, aki vállalná a tanúskodást! A módosított eljárási törvény szakmai vitája során is felmerült az ellenérő: nem idős mos a törvényben előre fenyegetni a tanúként idézett állampolgárokat... A törvény azonban figyelmen kívül hagyta ezt, s bizonyára nem véletlenül. A lényeg ugyanis ez: szükség van arra, hogy kötelességeikre, s kötelességeik mulasztásának törvényes következményeire is figyelmeztessük az állampolgárokat.

Révai Valéria

BARÁTAINK ÉLETÉBŐL

A második város elnöke

Tiraszpol városában vagyunk, a Dnyeszter partján (a „Tirasz” egyébként moldvai—román nyelven a folyó neve). Külföldi újságírók társaságában járom a Szovjet-Moldva második városát. E „második” város történelmi—közigazgatási jelentősége azonban jóval nagyobb, mint a szovjet földön csak városkának számító, hasonló 150 ezer lakosú településeké. Tiraszpol tudnillik az Ukrán Szovjet Köztársaság területén annak idején kialakult Moldvai Autonóm Köztársaság fővárosaként funkcionált a húszas-harmincas években. Egészen addig az is maradt, míg csak Besszarabiának a Szovjetunióhoz való csatlakozásakor, Kiszinyov székhellyel meg nem alakult a Moldvai Szovjet Köztársaság.

Az ügynevezett volt-székhelyek jellegzetes sorsa a világban, hogy megtorpannak, amikor „másodikok” lesznek; a központi intézmények elköltöznek az új fővárosba, s velük megy a vezető értelmiség, a fontos ügyeket ott intézik, a lakosság a régi helyen megfogyatkozik. Tiraszpolban nem ez történt! A lakosság ugyan átmenetileg itt is megfogyatkozott, ez azonban a háború követ-

kezmenye volt. Ma mégis többen élnek a Dnyeszter-parti városban, mint bármikor. Az ipart olcsó energiával látja el a 60-as években épült nagy teljesítményű vízi erőmű; a mezőgazdaság termékeit feldolgozó élelmiszeriparnak egész Moldvában Tiraszpol a központja; csak úgy szivjánhívja a faluból a munkaerőt. Az üzletek kínálata az átlagosnál jóval gazdagabb. A város élénk — s főleg a szomszédos Romániából idelátogató turisták, látogatók serege révén — eleven idegenforgalmat teremtett.

Igy aztán a tanácselnök, Vitor Szinyov, egy virágzó, nagy jövő előtt álló település történetét, eredményeit és jellegzetes urbanizációs nehézségeit ismergeti előtűnk.

Amint hallgatom, egy idő múlva azon kapom magam, hogy már nem nagyon figyelek az adatokra, egyre inkább az ember érdekel, aki hivalkodás nélkül, mégis büszkén beszél városáról. Figyelem a tárgyismeretet, a kulturált és meggyőző érvelést, amivel válaszol a nyugati kollégáknak a lakosság életszínvonalát, az ellátási problémákat, a nemzetiségi kérdést feszegető, nem

mindig jóindulatú kérdéseire. Szinyov nem titkolja el a nehézségeket, s nem takargat semmit, mert jó ellenérve vannak.

Honnan ez a diplomáciai érzékkel párosuló szakértelem, ez a nemzetközi hallgatóságot is lenyűgöző biztonszág.

— Képzetségemet tekintve, mérnök vagyok — mondja —, messzi földről, a szibériai Omszk-ból kerültem annak idején a moldvai vízi erőmű építkezéséhez. Nekünk ott, a sebes folyók országában sok tapasztalatunk halmozódott fel a vízi energia hasznosításában. Nos, itt főmérnök lettem és vezettem az építkezést hét esztendőn át. Amikor aztán — legnagyobb csodálkozásomra — kapacitálni kezdtek, hogy vállaljak tanácselnöki megbízatást Tiraszpolban, őszintén szólva, nagyon ödzköttem a dolgotól. Akik azonban a kinevezésemet szorgalmazták, életrajzomat ismeretében azzal érveltek, hogy diákéveimtől kezdve legalább akkora politikai és társadalmi tapasztalatom gyűlt össze, mint amennyi műszaki.

— És igazuk lett azoknak, akik rábeszéltek?

— Tíz év múltán talán magam is hihetem, hogy igen. Arra gondolok, hogy minden épülő várost meg kell alapozni, és a miénk lendületesen épül, a földbe süppedt házak átadják helyüket az új lakótelepeknek. Szá-

momra az alapkérdés ez: hozzá tudok-e szólni a szakember biztonszágával, milyen legyen a városrendezési terv, milyen a csatorna-, és közműrendezés, hogyan alakuljon az útrendszer, a közlekedés? Sok hasznát veszem, hogy tervezőkkel, s kivitelezőkkel hozzáférő partnerként tárgyalhatok. Mindig azzal vigasztalom magam, hogy a mérnőki oklevél sok mindenre képesít, jó néhány különböző szintű vezető zsebében lapul ugyanez a diploma. A legfőbb jogszabályok pedig menet közben elsajátíthatók.

— Ön hogyan tanulta meg őket?

— Este, éjszaka, munka után, autodidaktaként, tanfolyam nélkül. A lakás- és a munkaügyi rendelkezésekben egész jól eligazodom, noha nem tudom őket kívülről. Persze, vannak hozzáértő helyetteseim. Támazkodom rájuk, bízom bennük.

— Hogyan osztja meg velük a munkát?

— Az első elnökhelyettes foglalkozik a kommunális ügyekkel, a második a beruházásokkal, a harmadik a gazdálkodással, a negyedik a művelődés- és az egészségügygel, a titkár pedig az apparátussal. En magamnak a személyi döntéseket, az általános tervezést, továbbá a közvetlen döntéshozókészítést tartottam fenn.

— Említette, hogy az emberekkel való bánásmód a leglényegesebb eleme munkájának. Kérem, mondja el, mit tart legnehezebb feladatának ezen a téren?

— Világosan és egyértelműen nem tudni a megfolyó, de egyelőre teljesíthetetlen kérésekre. Megmagyarázni ószintén, miért sorolunk későbbre egy lakásigénylési vagy egyéb kérést. Nem szeretek alapítványi reményeket kelteni, ígérgetni. A legrosszabb érzés, ha rajtam kívül álló okok miatt mégsem tudom betartani az ígéreteimet. Egyszer egy sokgyerekes család feje jött el hozzám. Tulajdonképpen boldognak kellett volna lennie, mert lakást kapott. Mégis kétségbeesett. Évekig várt erre a kiutalásra, végül olyan új házban kapott lakást, ahol csupa kétszobás lakások voltak. Azt mondja, mit csináljon hetedmagával egy ekkora lakásban? Mit tehettem — rendelkeztem a szomszéd lakás áttöréséről, így lett négyszobás otthona a nagy családnak.

— Bizonyára vannak elképzelései a jövőjéről...

— Még nem mondtam le arról, hogy újból mérnőki munkát végezzek. De fegyelmeztett ember vagyok, s nem fogok tiltakozni, ha történetesen mást kíván tőlem a közzolgálat.

N. Sándor László